

Universiteto įkvėpta

Atsiminimai apie gydytoją Dalią Triponienę

Sudarė Vytautas Triponis

Vilnius, 2023

Viršelio dailininkė Deimantė Rybakovienė

Knygoje panaudotos Vytauto Triponio asmeninio archyvo
nuotraukos (jei nenurodyta kitaip)

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios
bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

© Vytautas Triponis, tekstai, 2023

© Deimantė Rybakovienė, viršelis, 2023

ISBN 978-609-08-0371-4

Turinys

Pratarmė ... 9

Dalia Dalytė

Pasvarstymai ... 13

Ką norėjau parašyti apie Dalią ... 16

Dalia Dalytė ... 18

Studijos universitete, draugystės pradžia ... 19

Dalios mokykla ... 23

Ko aš mokiausi iš profesoriaus Petro Norkūno ... 29

Tolesni studijų metai ... 32

Mokslai mokslais, bet studentiškas gyvenimas buvo nesvetimas ... 34

Studentiškos talkos, vasaros, Meškuičiai ... 35

Pirmasis paskyrimas ... 37

Apie Vilniaus geležinkelininkų ligoninę, kolegas ir dr. Borisą Efrosą ... 39

Budapeštas ... 48

Kelionė pėsčiomis iš Klaipėdos į Nidą ... 50

Mokslinis darbas, studentai, chirurgija, pavojus ... 53

Darbas klinikoje ... 57

Kongresai ir konferencijos ... 61

Laisvė – tai galimybė ... 62

Dalia Mama, namai, mūsų Nida ... 71

Vaikai ... 76

Laura apie mamą ... 80

Jurga apie mamą ... 89

Mūsų kelionės baidare ... 92

Nuo Linkmenų iki Tverečiaus gatvės ... 93

Šventąja ... 94

Iš Antakalnio iki Veliuonos ... 99

Ūla, Merkiu ir Nemunu ... 100

Nemunu nuo Bielicos pro Gardiną, Augustavo kanalų iki Birštono ... 102

Nerimi nuo Žodiškių ...	103
Viskas baigiasi, atrodo, net neprasidėjus ...	104
Likimas skyrė laimę ...	105
Mūsų pačių žvilgsnis į save po 50 metų ...	108
Mūsų kurso vizitinė kortelė ...	110
Pabaiga ...	112

Dalios džiaugsmas ir meilė – Vilniaus medicinos draugija

Vilniaus medicinos draugijoje ...	117
Apie Vilniaus medicinos draugiją ir idėją ją atkurti ...	122
Vilniaus medicinos draugija po 1977 m. ...	131
Dalia apie paveldą ...	137
Dalios pastabos ir komentarai apie Vilniaus medicinos draugijos posėdžius ...	143
Svarbesni draugijos posėdžiai, paminėti straipsnyje „Vilniaus medicinos draugijos veikla 1975–1998 metais“ ...	149
Veikla ir darbai 2004–2007 m. ...	162
Apie „Aukso knygą“ ...	169
Veikla ir darbai 2008–2010 m. ...	172
Veikla ir darbai 2011–2014 m. ...	175
Apie žymius Vilniaus medicinos draugijos veikėjus ir kolegas ...	180
Jokūbas Šimkevičius ...	184
Julijonas Ticijus ...	184
Ipolitas Jundzilas ...	185
Cemachas Šabadas ...	186
Pranas Norkūnas ...	186
Salezijus Pavilonis ...	186
Povilas Čibiras ...	187
Vladas Kviklys ...	190
Chackelis Kibarskis ...	191
Gražina Galkutė ...	192
Julija Raščiūtė-Gardžiulienė ...	192
Michael De Bakey ...	193
Pabaiga ...	198
Priedas. Dalios Triponienės publikacijos, bibliografijos rodyklės ...	201

Draugų ir kolegų atsiminimai

Gyvenimo bičiulė Dalia Dalužė. *Ingė Lukšaitė* ... 205

Mano kurso draugė Dalia. *Violeta Budrienė* ... 212

Docentė Dalia Triponienė – Vilniaus medicinos draugijos garbės pirmininkė. *Algirdas Utkus* ... 216

Docentė Dalia Triponienė – Vilniaus medicinos draugijos dvasios sergėtoja. *Žana Bumbulienė* ... 221

Docentė Dalia – mokytoja ir medicinos riterė. *Lina Zabulienė* ... 234

Pratarmė

Išleisti šią nedidelę knygelę apie gydytoją Dalią Triponienę, Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto docentę, mane paskatino jos pačios kolegės, su kuriomis Dalia daug metų dirbo Vilniaus medicinos draugijoje. Praėjus šešioms mėnesiams po Dalios mirties aš pradėjau atidžiai vartyti jos archyvą: rankraščius, publikacijas, pranešimų tekstus ir jų vaizdinę medžiagą jos kompiuteryje, tada ir pritariau šiai idėjai. Tos medžiagos pasirodė labai daug, joje vyravo Vilniaus universitetas. Aš visą laiką, jau nuo studijų laikų, žinojau, kad universitetą Dalia laikė šventove. Vilnius neįsivaizduojamas be universiteto ir universitetas be Vilniaus – taip pat. Svarbiausia jos darbo sritis – senojo Vilniaus universiteto medicina. Aiškus jos žavėjimasis žmonėmis, kurie XVIII a. pabaigoje ir XIX amžiuje čia dirbo. Aiškus ir dvasinių paralelių su mūsų dėstytojais, neretai išsiugdžiusiais prieškarinio visuomenėje, ieškojimas. Tai – humanizmo dvasia. Medicina – humanitarinė žmogaus veikla, o ne paslaugų sritis, kaip dabar ją vadina didieji žmogaus sveikatos organizatoriai. Dalios veiklai buvo būdingas ir emocinis santykis su universitetu – Vilniaus ir visos Lietuvos aukščiausio intelekto buveine – ir kaip tyrėjos, ieškančios svarbių, neatskleistų faktų.

Pervertęs archyvą, apie savo žmoną dabar galiu pasakyti daugiau, negu išgyvenęs kartu 56 metus. Visuomeninėje veikloje padaryta tikrai daug. Medžiagos gausa mane suglumino. Apgailėstauju, kad aš nesugebėjau visko aprėpti ir apibendrinti, galbūt ir tokio tikslo nebuvo. Labai svarbi šios knygos dalis – kolegų atsiminimai. Ji užpildo mano paliktas spragas. Visiems nuoširdžiai dėkoju.

Susidūręs su tikrai gausiu Dalios palikimu, panorau nors epizodiškai parodyti kasdienį jos gyvenimą, kuris taip pat buvo pilnas įvykių, emocijų ir spalvų, prisimenant tą šilumą ir jaukumą, kuriais ji mus visus ir šeimą buvo apsupusi.

Vytautas Triponis

Dalios džiaugsmas
ir meilė – Vilniaus
medicinos draugija

Vilniaus medicinos draugijoje

Vilniaus medicinos draugija buvo jos atradimas, pirmiausia – sau pačiai. Kai Dalia su dideliu užsidegimu priėmė pasiūlymą eiti pareigas draugijoje, šeimoje visi džiaugdavosi gera jos nuotaika grįžus iš susitikimų, renginių ar posėdžių. Tai buvo, sakyčiau, nauja vaga greta jos profesinio gyvenimo tėkmės. Mes vertinome šį pokytį kaip dvasinį pakilimą.

Kad Dalią domina XIX a. žmonių humanizmas, medicina, ypač universitetinė, žinojau ir anksčiau. Tai buvo didele dalimi nulemta grožinės literatūros, kurią ji skaitė nuo vaikystės ir visą gyvenimą neapsiėjo be knygų. Svarbus buvo ir bendravimas su gydytojais bei kitais išsilavinusiais žmonėmis, daugiausia humanitarais.

Pasirodžius pirmiesiems Dalios straipsniams ir pranešimams apie Vilniuje dirbusius žymius medicinos srities mokslininkus, norėjosi sužinoti, kas lėmė tokį jos pasirinkimą, kuo patraukė tyrinėtą asmenybę? Kartą Dalia juokais pratarė, kad tuos žmones, istorines asmenybes, yra mačiusi, su jais sveikinosi, stovėjo kartu prie ligonio lovos. Kas jie? Kriterijus, renkantis istorines asmenybes straipsniams, pranešimams, kelionėms Lietuvoje lankant vietas, susijusias su Vilniaus medicinos draugija, lėmė jos jaučiamas ryšys su tais žmonėmis, su kuriais ji pagarbiai sveikindavosi Vilniuje, ir tais, kurie prieš 200 metų atgulė Bernardinų, Rasų kapinėse, palaidoti po Santuokų rūmais ar šalia Daugailių. Pirmiausia Dalia norėjo susipažinti ar patyrinėti Vilniaus medicinos draugijos įkūrėjus ir veikėjus. Bet išryškėjo ir kiti dalykai, kurių niekur – nei paraštėse, nei pasisakymuose – nebuvo matyti. Paklausus, kurie XIX a. gydytojai ir universiteto profesoriai labiausiai ją traukia, Dalia pagalvodavo ir nusišypsojusi paminėdavo dešimt ar daugiau Medicinos

fakulteto dėstytojų ir nemažai gydytojų, kuriuos ji pažinojo, buvo jų studentė, dirbo bendrus darbus universitete ar Vilniaus medicinos draugijoje. Juos Dalia išskyrė pagal savus kriterijus, atspindėjusius jos vidų ir charakterį, išugdytą nuo vaikystės šeimoje, mokykloje, skaitant knygas, lankantis teatruose ir koncertuose. Tie kriterijai – tai požiūris į savo profesiją, atsakomybė, pagarbus bendravimas su ligoniais, kolegomis, mokiniais, studentais, jaunais gydytojais. Dalia pastebėdavo, kas bendra tarp jos mylimų dėstytojų ir klinacistų, dirbusių prieš 200 metų. Tai labai konkretūs dalykai: laikas, skirtas pokalbiui su ligoniu (anamnezė) ir jo apžiūrai (Julijonas Ticijus), kad būtų galima nustatyti preliminarią diagnozę arba tolesnių tyrimų kryptis. Dalia sakydavo, kad jai pradėjus dirbti ligoninėse tai būdavo įdomiausia ligonio tyrimo dalis. Toks bendravimas su ligoniu, su kolegomis ir savo studentais turbūt yra įgimta gydytojo savybė. Daliai studentei, o vėliau – jaunai gydytojai, didžiausią įspūdį darydavo tolerantiškas dėstytojų elgesys su studentais, mokėjimas kantriai ir paprastai paaiškinti sudėtingus dalykus. Taigi, tie dešimt ar daugiau jos paminėtų, buvo: prof. Pranas Norkūnas, prof. Petras Norkūnas, prof. Povilas Čibiras, doc. Kazys Katilius, prof. Antanas Sučila, doc. Jonas Misiūra (tėvas), gyd. Marija Horodničienė, dr. Borisas Efrosas, prof. Chackelis Kibarskis, doc. Vytautas Kleiza, profesoriai Mykolas Marcinkevičius, Algimantas Marcinkevičius (sūnus) ir kiti. Dalia tikriausiai tiesiog jautė, kad šios asmenybės tęsia ryškią XIX a. Vilniaus gydytojų ir universiteto profesorių humanitarinės medicinos tradiciją. Vienas iš jų, gydytojas Ipolitas Jundzilas, sakė: „Mes gydome žmogų, o ne atskiras jo dalis.“

Pasirinkimo kriterijai tyrinėjant asmenybes Dalios rankraščiuose nenurodyti. Spausdintuose straipsniuose jų taip pat nėra, bet kartais pasitaiko rašytų straipsnių paraštėse, išbarstytų po užrašų knygeles. Keletą jų peržiūrėjus aiškėja, kas Daliai buvo svarbiausia: pasišventimas profesijai, meilė žmonėms, profesionalumo ir kuo aukštesnio išsilavinimo pasirinktoje veiklos srityje siekis, pagarbus bendravimas su ligoniais. Dalia labai pabrėždavo to laikotarpio

žymių gydytojų labdaros veiklą, atidų socialinių veiksmų vertinimą gydant ligonius ir juos išleidus iš ligoninės tolesniam gydymui bei stebėjimui.

Labdarą Dalia laikė ypatinga žmogaus veikla. Ji didžiavosi bendromis šaknimis su kraštiečiu kėdainiškiu bajoru Juozu Montvilu, Vilniaus bankininku, didžiąją savo turto dalį paaukojusiu kultūrai, švietimui, o svarbiausia – neturtingiesiems, ypač valstiečiams, remti. Labai apsidžiaugė gautuose iš Peterburgo J. Montvilo dokumentuose rastu užrašu: „Montwilly to rodzina litewska.“ Montvilas ideologiškai buvo Abiejų Tautų Respublikos patriotas. Tačiau jo *caritas* Dalia suprato kaip krikščioniškosios misijos vykdymą.

Dalia Triponienė Vilniaus medicinos draugijos veiklai pašventė beveik 40 savo profesinio gyvenimo metų. Nuo 1977 m. ji buvo draugijos sekretorė, 2004 m. išrinkta draugijos pirmininke ir vadovavo jai daugiau kaip 10 metų. 2015 m. už nuopelnus draugijos puoselėjimui išrinkta pirmąją Vilniaus medicinos draugijos garbės pirmininke. Visus tuos metus Dalia Vilniaus universitete dirbo pedagoginį ir mokslinį darbą, o universitetinėje ligoninėje – kraujagyslių chirurge.

Į Vilniaus medicinos draugijos veiklą Dalia įsitraukė neatsiktinai. Visuomeninė veikla ją nuolat traukė, o šios draugijos atkūrimas, veikla ir bendradarbiavimas su Vilniaus universitetu jai atrodė labai patrauklus. Prof. S. Pavilionio pasiūlymas dalyvauti draugijos atkūrimo veikloje suvirpino jos širdį, kurioje jau slėpėsi patriotizmo ir meilės senajam Vilniaus universitetui dvasia. Prof. S. Pavilionis gerai pažinojo Dalią nuo studijų laikų kaip aktyvią Vilniaus universiteto ir Medicinos fakulteto studentų mokslinės draugijos konferencijų organizatorę ir draugijos pirmininkę. Vilniaus medicinos draugijos sekretore ji buvo išrinkta 1977 m. kovo 11 d. išplėstiniame posėdyje. Labiausiai Dalią patraukė senosios Vilniaus medicinos draugijos įstatuose išdėstyti tikslai ir uždaviniai. Kiek vėliau prof. S. Pavilionis pasiūlė tyrinėti ir Vilniaus medicinos istoriją.

Prof. S. Pavilionis kalbasi su D. Triponiene

Baigusi Medicinos fakultetą, Dalia neketino tyrinėti medicinos mokslo istorijos, manau, kad jai ir tokia mintis nekilo. Ji norėjo įgyti gydytojo profesiją, svajoto dirbti chirurgijos srityje, ištraukti į mokslinę veiklą.

Humanitarinę dvasią Dalia išsinešė iš Vilniaus Salomėjos Nėries vidurinės mokyklos. Čia jos mokyklos draugų humanitariniai polinkiai išryškėjo 10–11 klasėse. Domėjimasis senąja ir naujausia Lietuvos, Vilniaus miesto, universiteto istorija atsispindėjo jų pokalbiuose, atsargiose diskusijose, to laikmečio aktualijų interpretacijose. Pokario įvykiai universitete, atrodo, jiems taip pat buvo žinomi. Vilniaus universiteto profesorių, pradėjusių dirbti atgavus Vilnių, likimas ir išlikimas tikrai veikė jų mąstyseną. Kita vertus,

Dalia žavėjosi ir XIX a. rašytojais, ypač romantizmo atstovais, klasikine muzika. Devynioliktojo amžiaus Vilniaus universitetą ji siejo su visa eile iškilų įvairių mokslo sričių asmenybių, ypatingai medicinos, kurią ji visą savo gyvenimą laikė humanitarine žmogaus veiklos sritimi. Žymūs to laiko Vilniaus gydytojai ir universiteto profesoriai buvo žmogaus gydytojai. Jiems pacientas kėlė ne tik somatinių sutrikimų diagnostikos ir gydymo uždavinius, jie stengėsi tirti vidaus organų patologijos priklausomybę nuo socialinių ir psichikos veiksnių. Medicinos fakultete Dalios studijų laikais kai kurie dėstytojai – prof. P. Čibiras, prof. Pr. Norkūnas, doc. K. Katičius, prof. A. Marcinkevičius, prof. J. Lelis – nors ir nedaug, bet labai patraukliai savo paskaitų metu pasakodavo apie senojo Vilniaus universiteto medicinos profesorius, kurie nuveiktais darbais mokslui ir žmonėms darė išpūdį studentams. Reikia pasakyti, kad tą dvasią Dalia jautė nuo vaikystės – jau pirmose klasėse knygos ją labai traukė, skolindavosi jas iš mokytojų. Namuose taip pat buvo nemaža biblioteka, didelę jos dalį sudarė močiutės paliktos knygos. Studijų metais ir vėliau Dalia pirkdavo daug knygų, o knygų mugės jai buvo svarbiausias metų renginys.

Apie Vilniaus medicinos draugiją ir idėją ją atkurti

Draugija, į kurios veiklą Dalia įsitraukė, unikali tuo, kad gyvuoja daugiau kaip 200 metų ir beveik visą šį laiką veikia neatsiejamai nuo Vilniaus universiteto. Įkurta tais laikais, kai medicinos paslaugas teikė barzdaskučiai, atlikdavę nedideles operacijas ir patardavę arba gamindavę vaistus iš žolių, draugija tęsia veiklą ir šiais aukštųjų technologijų medicinoje klestėjimo laikais. Vilniaus medicinos draugiją prof. Jozefo Franko siūlymu 1805 m. lapkričio 23 d. sutarė įkurti dvylika Vilniaus universiteto profesorių bei Vilniaus gydytojų ir trys vaistininkai. Pirmasis atvirai paskelbtas draugijos posėdis įvyko 1806 m. gruodžio 12 d. Buvo pasirinktas draugijos devizas: „Tarnauti mokslui ir gimtajam kraštui“, ženklui tapo egiptiečių mitologinės dievybės Izidės – gyvybės, vaisingumo, motinystės ir sveikatos globėjos – piešinys.

Neaišku, kada atsirado draugijos devizas ir kas jį pasiūlė. Ne visiems draugijos įkūrėjams Lietuva buvo gimtasis kraštas, tačiau ji buvo svarbi ir brangi. Aptariant veiklos tikslus pabrėžta, kad draugija kuriama visos Lietuvos gyventojų labui. Dalia buvo įsitikinusi, kad devizas išreiškė draugijos patriotinę dvasią. Manychiau, kad ji neapsiriko. Kai carinės Rusijos administracija pradėjo kontroliuoti Vilniaus medicinos draugijos veiklą ir į jos renginius būdavo kviečiami rusų valdininkai, devizo nebesimatė. Jis buvo dingęs ir tamsiuoju Lietuvos gyvenimo laikotarpiu 1940–1944 metais. Rašytinėje literatūroje jo nebuvo ir pokario metais.

Draugijos tikslai, aprašyti 1805–1806 m. dokumentuose, aprėpė plačias medicinos ir sanitarijos sritis, svarbias visais laikais. Pirmuosiuose steigimo dokumentuose, įstatuose buvo papildymų, ypač apie bendravimą su užsienio mokslinėmis institucijomis ir mokslo žmonėmis, apie jų skatinimą prisijungti prie Vilniaus

medicinos draugijos tampant jos nariais, apie nemokamą korespondenciją, užsienio medicinos žurnalų gavimą ir t. t. Savo interviu Lietuvos medicinos bibliotekos 100-mečio proga Dalia pasakojo, kaip sunku būdavo gauti užsienio žurnalų gydytojams, doktorantams ir mokslininkams sovietiniu laikotarpiu. Didžiulį darbą atliko Lietuvos medicinos biblioteka, kuri priimdavo užsakymus iš norinčių gauti užsienio žurnalų, kad galėtų perskaityti reikalingus straipsnius. Biblioteka leidinius trumpam po vieną ar du egzempliorius užsakydavo iš Maskvos. Perskaityti 20–30 straipsnių užtrukdavo porą mėnesių, o kartais ir ilgiau. Dar ir dabar daugelis su dėkingumu prisimena bibliotekos skaityklą. Aspirantai (doktorantai) galėdavo pasinaudoti komandiruote į Maskvos medicinos biblioteką, kur pabūdavo keletą dienų nuo ryto iki vakaro ir taip perskaitydavo daugiau straipsnių. Lietuva negaudavo užsienio valiutos, kad galėtų prenumeruoti žurnalus iš Vakarų Europos ar JAV, tad stebino senosios Vilniaus medicinos draugijos galimybė užsakyti žurnalų iš užsienio.

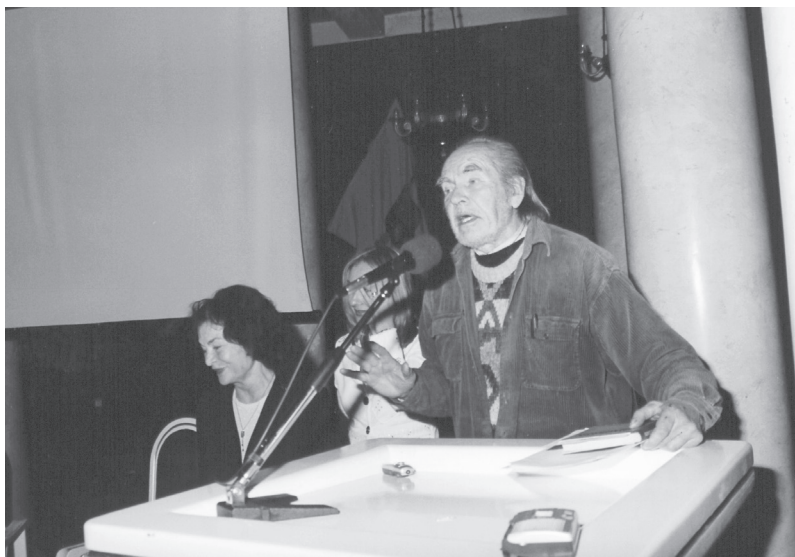
Pirmame posėdyje Jozefas Frankas, pristatydamas mokslinės medicinos draugijos kūrimo Vilniuje projektą, suformulavo pagrindinį draugijos tikslą: „Paskatinti gydytojus ir vaistininkus moksliniam darbui, kelti savo profesinę kvalifikaciją, kad būtų pagerintas visos Lietuvos gyventojų sveikatingumas.“ Reikėtų atkreipti dėmesį į žodžius „visos Lietuvos“.

Paminėsiu draugijos veiklos sritis, įrašytas 1808 m. įsteigtos draugijos įstatuose:

- Rūpintis medicinos, chirurgijos, vaistininkystės reikalais, telkti bendras pastangas, kad šie mokslai būtų tobulinami; kovoti su infekcinėmis ligomis (raupais, dizenterija, difterija, cholera);
- Rinkti duomenis apie sergamumą krašte (patologiją), ligų gydymo metodus, dalytis patirtimi, pranešinėti įdomius ir rebus atvejus, pasitaikančius kasdieninėje gydytojų praktikoje;
- Tyrinėti sergamumo ir mirštamumo priežastis;
- Taikyti naujus gydymo metodus praktikoje;

- Kovoti su šarlatanizmu;
 - Gerinti šalies sanitarinę būklę, skleisti higienos žinias;
 - Palaikyti ryšius su kitomis medicinos draugijomis.
- Šie tikslai yra bet kurios medicinos draugijos pagrindas.

Vilniaus chirurgų draugijoje gimė mintis atgaivinti Vilniaus medicinos draugijos veiklą ir jos tikslą – tarnauti mokslui ir gimtajam kraštui. Iki 1975 m. veikusios draugijos pirmininkas buvo prof. A. Pronckus, sekretorius – gyd. Č. Kunevičius. Nuo sekretorių intelekto, kūrybiškumo, sumanumo ir ryžto dažnai priklausė draugijų sėkmė, nauji sumanymai. Gyd. Č. Kunevičius buvo apsiškaitęs, humanitarinės mąstysenos žmogus. Per Vilniaus specialiųjų draugijų plenarinį posėdį, vykusį 1975 m. rugsėjo 19 d. Vilniaus miesto klinikinėje (tuo metu universitetinėje) ligoninėje, jis perskaitė pranešimą „Vilniaus medicinos draugija 1945–1975 m.“. Jame pažymėta, kad draugija, veikdama su tam tikrais apribojimais, atliko daug vertingų darbų savo sekcijose, bet prarado gebėjimą apibendrinti svarbius tuo metu mokslo ir praktikos pokyčius, tendencijas ir specialybių bendrystę sprendžiant diagnostikos ir gydymo bei Vilniaus miesto piliečių ir visos Lietuvos sveikatos klausimus. Labai svarbus buvo antrasis plenarinis posėdis, vykęs 1975 m. gruodžio 11 d. Tada gyd. Č. Kunevičius savo pranešimą skyrė Vilniaus medicinos draugijos 170-mečiui. Pranešime apžvelgta draugijos veikla nuo jos įkūrimo 1805 m. iki 1975 m. Dalia sakė, kad pranešimas buvo svarbus, nes jame kalbėta apie senąsias tradicijas, kurių buvo laikomasi Jozefo Franko laikais. Šiuose plenariuose posėdžiuose dalyvavo daug universiteto profesorių, dėstytojų, žymių Vilniaus gydytojų. Diskusijoje buvo svarstomas Vilniaus medicinos draugijos atkūrimas 1805 m. pavidalu ir pritarta šios draugijos atgaivinimui laikantis pagrindinių senojo statuto principų. Suprantama, statutai arba įstatatai buvo papildyti, kad atitiktų šiuolaikinius Lietuvos gydytojų ir visuomenės poreikius. Atkurtoje draugijoje dalyvautų įvairių medicinos mokslo bei praktikos sričių žinovai ne tik iš Vilniaus, bet ir iš kitų Lietuvos medicinos mokslo

Gyd. Česlovas Kunevičius diskutuoja posėdžio metu

ir gydymo centrų, įvairių mokslo šakų, kultūros ir meno atstovai. Draugija numatė veikti Vilniuje, aplinkiniuose ir tolimesniuose rajonuose. Nutarta išleisti leidinį apie visų specialiųjų draugijų veiklą ir įsteigti draugijos muziejų.

1977 m. kovo 11 d. išplėstiniame Vilniaus medicinos draugijos posėdyje dalyvaujant dvidešimties specialiųjų draugijų pirmininkams prof. S. Pavilionis buvo patvirtintas Vilniaus medicinos draugijos pirmininku, išrinktas prezidiumas: prof. P. Šimulis ir Vilniaus miesto sveikatos skyriaus vedėjas J. Šapoka (pavaduotojai), gyd. Č. Kunevičius (sekretorius), med. m. kand. D. Triponienė (sekretorė), gyd. Z. Gerdaitytė (įždininkė). Dalia Triponienė tapo šios draugijos pirmininke 2004 m. ir buvo ja 10 metų (iki 2014 m.), nuo 2015 m. – draugijos garbės pirmininkė. Nuo pat atnaujintos draugijos veiklos pradžios visų medicinos draugijų pirmininkai buvo šios draugijos valdybos nariai. Tai labai svarbi aplinkybė, suar-

Vilniaus medicinos draugijos valdyba. 1977 m. kovo 11 d.

tinusi įvairių specialybių gydytojus ir medicinos mokslo atstovus. Jų dalyvavimas buvo labai svarbus svarstant visiems aktualias posėdžių temas.

Dalia Triponienė šalia organizacinio darbo buvo pasiryžusi tyrinėti ir populiarinti medicinos istoriją, nušviesti Vilniaus ir Lietuvos medicinos paveldo dalykus, nes medicinos paveldo saugojimą laikė svarbia Vilniaus medicinos draugijos sritimi.

Dalia labai džiaugėsi įsijungusi į tokią įdomią visuomeninę veiklą, nors abejojo, ar jos ir kitų jaunesnių draugijos valdybos narių indėlis bus svarus, nes juos supo garsūs vyresnės kartos Medicinos fakulteto dėstytojai ir profesoriai. Vėliau Dalia, kalbėdama apie draugijos atkūrimo pradininkus, pasidžiaugė, kad dėstytojai ir mokytojai ėmėsi tokios veiklos, kad išliko tokie pat patriotai, kokius juos matėme studijų metu. Dalia sakė, kad prof. S. Pavilonis su daugeliu Medicinos fakulteto profesorių iš anksto buvo aptaręs idėją atkurti Vilniaus medicinos draugiją ir perimti devizą

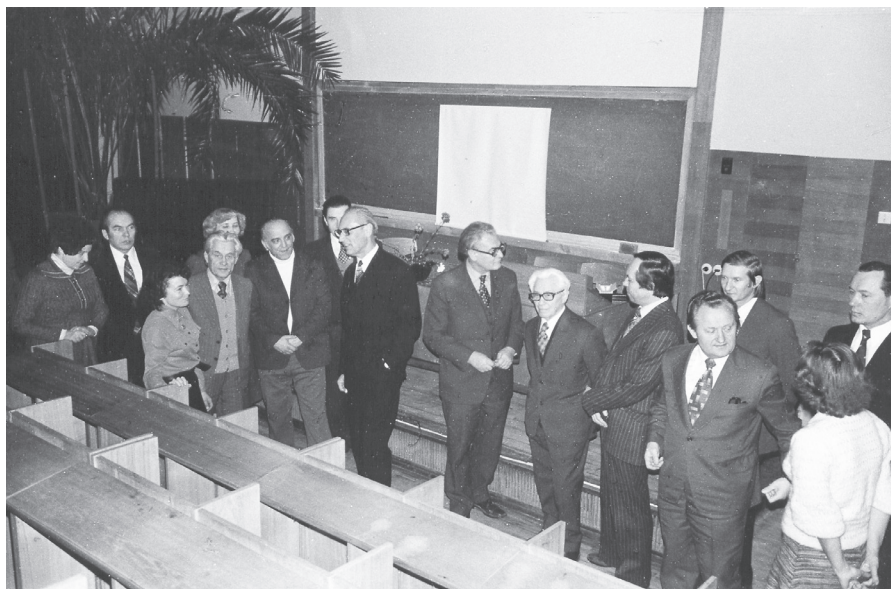
„Tarnauti mokslui ir gimtajam kraštui“, o per vieną iš posėdžių pateikė ją ir Vilniaus gydytojams. Ne tik mūsų visų labai gerbiami universiteto profesoriai – Pr. Norkūnas, P. Norkūnas, P. Čibiras, A. Marcinkevičius, A. Sučila, Vl. Kvyklys, Ch. Kibarskis, – bet ir daugelis vyresnės kartos Vilniaus gydytojų iš karto labai palaikė šią idėją. Nemažai jų dalyvavo pirmuosiuose posėdžiuose, o vėliau atvykdavo į plenarinius posėdžius, apie kuriuos rašydama Dalia savo pastabose pažymėdavo, kad auditorija buvo pilnut pilnutėlė. Ji sakydavo, kad „mes – antroji karta, užaugusi ir išsilavinusi sovietiniais metais, ne mažiau vertiname senąsias universiteto ir Lietuvos visuomenės tradicijas, neužmirštame, iš kur mūsų šaknys dygusios.“ „Pamatysite, – sakydavo, – kad prisijungs ir daugiau vyresnių ir dar jaunesnės kartos gydytojų.“ Iš tikrųjų, sprendžiant iš posėdžių, vykusių 1977–1989 m., jau nekalbant apie laikotarpį po 1991 m., auditorija būdavo pilna. Ir jaunesni gydytojai, ir specializuotos medicinos draugijos palaikė Vilniaus medicinos draugiją ir ją rėmė.

Dirbdama draugijoje, Dalia pasiryžo didesnę savo visuomeninės veiklos dalį skirti medicinos istorijos tyrinėjimui, jos populiarinimui. Savo tikslus ji apibrėžė taip:

Tyrinėti ir populiarinti medicinos istoriją, daugiausia dėmesio skiriant Vilniaus medicinos draugijai ir senojo Vilniaus universiteto medicinai, surasti ir iškelti tuos, kurie prieš 200 metų savo mokslo žiniomis, sugebėjimu mokyti kitus, profesionalumu, darbštumu ir sergančio žmogaus supratimu per savo gyvenimą nuveikė labai daug.

Nušviesti nors kai kuriuos Vilniaus medicinos paveldo dalykus, šluojamus laiko ir politikų, uždarinėjant ir griauinant ligonines, stumiant į užmarštį nusipelnusių medicinai žmonių vardus.

Parašyti apie gydytojus, kurie visą savo laiką ir sveikatą atidavė žmonėms, juos gydydami ir globodami, apie puikius specialistus, kurie gal viešai plačiau ir nepagerbti, bet nusipelnę didelės žmonių meilės.

Dalia Triponienė su Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto vadovais

Dalia ėmėsi tyrinėti XIX a. Vilniaus gydytojų ir Vilniaus universiteto medicinos fakulteto profesorių mokslinę, pedagoginę ir klinikinę veiklą, tačiau rašė ne apie visus gydytojus – juos rinkosi pagal tam tikrus kriterijus. Vieną iš jų išsakė „Respublikos“ dienraščio korespondentei:

Gydytojo tarnystė – tai nenugalimas noras iš visų jėgų padėti kenčiančiam ligoniui, mylėti žmogų, mokėti atsizadėti savęs ir valingai, sąžiningai vykdyti savo pareigą. Atranka į mediciną turėtų būti griežta, nes ne kiekvienas gali būti gydytojas.

Vilniaus universiteto bibliotekoje susipažinusi su dokumentais apie tyrinėto laikotarpio gydytojus ir mokslininkus, Dalia juos apibūdino taip:

Vilniaus medicinos draugijos valdybos prezidiumo nariai: gyd. Č. Kunevičius, prof. P. Šimulis, doc. D. Triponienė, prof. S. Pavilonis

Tų laikų gydytojai dabartiniam žmogui kelia susižavėjimą savo humanizmu, pasišventimu profesijai. Nauji labai svarbūs diagnostikos ir gydymo metodai XIX a. buvo sukurti biologų, fizikų ir chemikų atradimų dėka. Labai dažnai jie neturėjo puikių sąlygų savo darbams, bet turėjo didžiulę vidinę žmogiškąją paskatą.

Žvelgdami į XVIII a. pabaigos ir XIX a. pradžios mediciną, į tų laikų Vilniaus gydytojų ir universiteto profesorių veiklą, matome didžiules jų pastangas ne tik gydyti ligonius, bet ir paremti juos socialiai, patobulinti medicinos studentų ruošimą, išmokti kuo daugiau pažangių dalykų iš kitų šalių gydytojų. Didžiulis troškimas tobulėti, skleisti medicinos ir sanitarijos žinias visuomenėje buvo bene svariausia paskata įkurti Vilniaus medicinos draugiją. Ji tapo jungtimi tarp Vilniaus universiteto medicinos profesorių, miesto

gydytojų ir Europos universitetų bei mokslo įstaigų. Vilniaus universiteto profesoriai ir gydytojai įsijungė į mokslinius tyrinėjimus, labai svarbius Lietuvos gyventojams.

Tyrinėdama žymių XIX a. gydytojų biografijas Dalia pastebėjo, kiek daug dėmesio jie skyrė bendravimui su ligoniu surenkant anamnezės duomenis, stebint ligos eigą ir gydymo poveikį. Bendravimo buvo mokomi ir studentai.

Vilniaus medicinos draugija po 1977 m.

Atkurta Vilniaus medicinos draugija priėmė 1805–1806 m. draugijos statutą kaip pagrindą. Naujoje redakcijoje buvo įrašyti keli punktai, svarbūs šių laikų medicinai ir visuomenei, tarp jų ir šis: „Tirti Vilniaus medicinos draugijos ir Lietuvos medicinos istorinę praeitį ir pažangiąsias tradicijas.“ S. Biziulevičiaus, G. Galkutės, J. Meškausko, Č. Kunevičiaus, V. Micelmacherio, V. J. Miežutavičiūtės ir kitų tyrėjų darbuose pateikiama daug naujos ir įdomios medžiagos apie XVIII–XX a. Lietuvos medicinos ir Vilniaus medicinos draugijos istoriją. Lietuvos medicinos istorijos draugija pradėjo veikti 1958 m. (pirmininkas prof. S. Biziulevičius), o Vilniaus medicinos istorijos draugija – 1977 m. Daliai XIX a. imponavo humanizmu, romantizmu ir paslaptimis, žmogaus išaukštinimu, tikėjimu juo. „Tie devyniolikto amžiaus daktarai tikriausi stebukladariai, bet svarbiausia – jie labai stiprūs siekdami tikslo. Kas jiems įkvėpė tos stiprybės?“ – taip samprotaudavo Dalia, susipažinusi, pavyzdžiui, su medžiaga apie Ipolitą Jundzilą ar Julijoną Ticijų.

Atkūrus Vilniaus medicinos draugiją kaip senosios tęsinį, Dalia nutarė gilintis į Vilniaus medicinos istorikų parašytus straipsnius ir knygas. Jai buvo įdomus ir labai svarbus draugijos santykis su Vilniaus universitetu. Buvo aišku, kad ryšys tęsėsi du šimtmečius, nors ir nebuvo apibrėžtas draugijos statute. Jame buvo punktas apie ryšius su kitais universitetais ir kitų valstybių mokslo įstaigomis, pažymėtos veiklos sritys ir teritorija, kurios gyventojams draugija pasišvenčia. Klausimas, ar vėlesnės kartos laikėsi statute aprašytų uždavinių ir tikslų, taip pat svarbus. Dalia norėjo išsiaiškinti, kodėl 1975–1977 m., o iš tikrųjų net ir anksčiau, keletas Vilniaus miesto gydytojų, vadovaujamų universiteto profesorių, susitelkė atkurti draugiją kaip istorinės senojo Vilniaus universiteto laikų draugijos

tašą arba dar vieną universiteto tradiciją. Tą mintį iškėlė Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto vyresniosios kartos darbuotojai. Tradicijos, formavęsi senojoje Lietuvos valstybėje, nemaža dalimi buvo pamirštos arba ignoruojamos, bet Medicinos fakulteto bendruomenė, besiuždanti tapatumo dvasią, priėmė jas pakiliai. Dalia sakė: „Tai ne tik emocijos, o universiteto senosios tradicijos mums atrodė svarbios ir mūsų studijų laikais nuteikdavo plačiau suvokti universitetą.“

Draugijos ir universiteto bendradarbiavimas irgi buvo pamirštas. Gerai prisimenu, kai organizuodama vieną iš labai svarbių Vilniaus medicinos draugijos renginių Dalia išgirdo, kad draugija nieko bendra su universitetu neturi. Pajutau, kad tie žodžiai labai giliai pažeidė jos ambicijas. Todėl vėliau, rašydama istorinius straipsnius, Dalia nuolat sugrįždavo prie draugijos ištakų.

Kai draugija tapo aktyvi, Vilniaus universiteto vadovybei tikriausiai kartais kildavo klausimų dėl tarpusavio ryšių: ką bendra turi universitetas ir Vilniaus gydytojų draugija; kodėl šiai draugijai vadovauja Medicinos fakulteto profesoriai; kodėl universitetas skiria prestižines patalpas draugijos renginiams; ar siejasi šios draugijos tikslai su gydytojų ruošimu ir ugdymu? Tiems, kurie ėmėsi šios draugijos atkūrimo, jos veiklos turtinimo, tokių klausimų nekilo, nes jie puikiai žinojo Vilniaus medicinos draugijos kaip senojo Vilniaus universiteto institucijos įkūrimo istoriją. Amžininkų pažymėta – Vilniaus medicinos draugija įkurta prie Vilniaus universiteto.

Dalia labai dažnai tikslingai kartoja daugelyje šaltinių minimus faktus apie draugijos įkūrimą: Vilniaus medicinos draugija įkurta 1805 m. gruodžio 12 d. Vilniaus universiteto profesoriaus Jozefo Franko ir jo bendraminčių valia Franko namuose, Didžiojoje gatvėje, dalyvaujant 6 universiteto profesoriams, 6 Vilniaus gydytojams ir 3 vaistininkams. Toliau ji būtinai parašo, kad po metų pirmame draugijos posėdyje pirmininku išrinktas universiteto chemijos profesorius Andrius Sniadeckis, vicepirmininku – prof. J. Lobenveinas, sekretoriumi – prof. J. Frankas, išdininku – vais-

tininkas G. Gutas. Tų pačių metų gruodžio 12 d. buvo pristatyti draugijos įstatai. Jau šio posėdžio metu buvo aptartos Vilniaus ligoninės, kuriose bus mokomi studentai. Galima nujauti, kad posėdyje buvo užsiminta ir apie universiteto klinikos įkūrimą, nors Dalia viename iš savo straipsnių, rengtų paskutiniais gyvenimo metais, rašo, kad apie klinikas buvo užsiminta daug anksčiau. Ji visada pamini, kad apie Vilniaus medicinos draugijos įkūrimą buvo labai greitai pranešta pirmiausia Rusijos ir kai kuriems Vakarų Europos universitetams.

Kiek laiko draugija veikė remdamasi savo 1805 m. statutu su papildymais, kurių iki paskutinio XIX a. dešimtmečio buvo nemažai? Keičiantis politinėms aplinkybėms rašytas tekstas keitėsi mažai, bet veiklos sritys susiaurėjo, reikėjo taikytis prie aplinkybių. Draugija veikė ir kai 1832 m. buvo uždarytas Vilniaus universitetas. Tada draugiją globojo Medicinos chirurgijos akademija. Pastarąją uždarius 1842 m., draugija tapo nelegalia gydytojų ruošimo institucija, bet vis tiek veikė, nors ir priversta mažinti savo veiklą, negalėdama vykdyti visų numatytų statute darbų. Caro valdžia apribojo ar net visai sustabdė leidybinę veiklą, o vietos administracija nuolat atimdavo patalpas. Vis tik labai daug buvo nuveikta kovojant prieš epidemijas, buvo tęsiami ir mokslo darbai. Įvyko ir draugijos 90-mečio minėjimas, kuriame V. Zahorskis perskaitė pranešimą „Vilniaus medicinos draugija 1805–1897“. Dėl 1905 m. revoliucijos ir Pirmojo pasaulinio karo draugijos veikla sutriko, bet nenutrūko. Į draugiją 1896–1914 m. įstojo keletas lietuvių, tarp jų J. Basanavičius, S. Matulaitis, A. Domaševičius, A. Vileišis.

Lenkijai okupavus Vilnių ir Vilniaus kraštą, Vilniaus medicinos draugija taip vadinosi ir toliau, bet pasikeitė jos statusas. Dalia pastebėjo, kad jame nebeliko mums paties svarbiausio, J. Franko suformuluoto, draugijos siekio – veikti visos Lietuvos teritorijoje, kitaip tariant, visų žmonių, gyvenančių buvusios LDK žemėse, labui. Nors Lietuva XIX a. pabaigoje buvo prijungta prie Rusijos arba okupuota, kitaip tariant, administraciniu požiūriu jos neliko,

bet universiteto profesorių ir draugijos narių, taip pat ir dokumentuose ji buvo vadinama Lietuva. Faktą, kad Lenkijos valdymo laikotarpiu draugijos veikimo plotas nebebuvo nusakomas pagal senąjį statutą, Dalia priėmė kaip savaime suprantamą dalyką. Taigi, tuo metu draugija atstovavo Lenkijos daliai. Tradiciškai ji išlaikė tokį pat santykį su universitetu, kaip ir senojo Vilniaus universiteto laikais. Jos vadovai buvo žymūs Lenkijos medikai, universiteto profesoriai, aukštai vertinami Lenkijoje, kai kurie žinomi ir Europoje. Tuo metu medicinoje radosi specializacija, todėl Vilniaus medicinos draugija lenkiškuoju laikotarpiu labai daug, o gal net daugiau sia dėmesio skyrė medicinos specialybių stiprinimui. Lygiai tokia pat kryptis buvo pastebima visos Lietuvos teritorijoje, kurioje veikė Kauno medicinos draugija, vadovaujama įvairių medicinos sričių specialistų, ypač chirurgų. Kauno medicinos draugijos įstatuose po punkto apie draugijos veikimo tikslą ir priemones seka visais laikais draugijoms privaloma pastraipa, nurodanti veikimo vietą: „Draugijos veikimo plotas apima visą Lietuvos Respublikos teritoriją.“ Taigi ji veikė Lietuvoje be Vilniaus krašto.

Dalia nesikišo į Lenkijai priklausiusios Vilniaus medicinos draugijos tyrinėjimus. Ji sakė, kad tai – Lenkijos istorikų sritis. Ji trumpai aprašė šį draugijos laikotarpį lenkų kalba savo straipsnyje „Wilenskie Towarzystwo Lekarskie“. Lenkijos medicinos istorijai skirtuose renginiuose savo veiklos draugijoje laikotarpiu Dalia skaitė tris pranešimus, juose pateikė duomenų apie mediciną Vilniaus universitete XIX a. pirmoje pusėje ir apie Vilniaus medicinos draugijos veiklą po Medicinos-chirurgijos akademijos uždarymo 1842 m. Ji sakė, kad apie Vilniaus medicinos draugiją tarpukariu Lenkijos istorikai yra parašę daug ir išsamiai. Dalia buvo gerai susipažinusi su kelių autorių straipsniais ir knygomis. Ji manė, kad Vilniaus medicinos draugija, veikusi nuo 1920 iki 1939 m., yra labai gerai ištyrinėta ir nušviesta lenkiškoje literatūroje, tačiau trūksta žinių ir aiškumo, kaip veikė draugijos statusas šioje Lenkijos teritorijoje, apie draugijos požiūrį į Vilnijos krašto miestelių ir kaimų

gyventojus, kurie nemokėjo lenkų kalbos. Daliai kildavo klausimų apie draugijos sanitarinę ir švietimo veiklą tose vietovėse, ypač Ignalinos ir Švenčionių apylinkių kaimuose ar Tverečiaus miestelyje ir apylinkėse, kur gyventojai nekalbėjo lenkiškai, nes iš ten į Antakalnio klinikas, kur Dalia dirbo, atvykdavo pagyvenusių ar senyvų žmonių. Tad kilo abejonių, ar lenkų valdymo laikotarpiu Vilniaus medicinos draugija visiškai atitiko senosios draugijos nuostatą veikti tam tikros teritorijos gyventojų labui. Senosios draugijos veikimo plotas apėmė didžiąją dalį LDK teritorijos. Kaip tarpukariu Lenkijos valstybei priklausiusi teritorija buvo įvardyta Vilniaus medicinos draugijos įstatuose?

Labai „nelygus“ buvęs ir 1940–1944 metų tarpsnis, kada draugija veikė laikydamosi savo principų ir užsibrėžtų tikslų, bet jų visų, ar net didžiosios dalies, negalėjo įgyvendinti. Veiklą sutrukdavo politiniai įvykiai, karas ar valdžios kišimasis. Net Antrojo pasaulinio karo metais buvo dedama pastangų, kad svarbiausi tikslai būtų įgyvendinti, bet to padaryti tikrai nebuvo įmanoma. Pokario metais Lietuvos sveikatos apsauga buvo tvarkoma pagal Sovietų Sąjungos sveikatos ministerijos nustatytas taisykles ir normas. Dauguma jų buvo privalomos. Keičiami buvo ir medicinos draugijų statutai, jų pavadinimai. 1945 m. atkurta Vilniaus medicinos draugija su penkiomis sekcijomis: terapijos, chirurgijos, akušerijos-ginekologijos, stomatologijos ir sanitarijos. Vyko bendri plenariniai posėdžiai, kuriuose buvo svarstomi visų specialybių gydytojams įdomūs ir svarbūs klausimai. Tai buvo labai panašu į senosios Vilniaus medicinos draugijos organizaciją, bet ar ta veikla visiškai atitiko jos statutą, niekas nesvarstė. Devizas „Tarnauti mokslui ir gimtajam kraštui“ nebuvo įrašytas naujuose įstatuose. Bet, turint galvoje, kas buvo tie žmonės, kurie jungėsi į draugiją, suprantame, kad devizo idėja buvo jų širdyse. Lietuvos medicinos istorijos tyrimai į draugijos veiklą taip pat nebuvo įtraukti. Po 1952 m. draugija suskilo į atskirų specialybių sekcijas, kurios priklausė atitinkamos medicinos srities respublikinėms draugijoms.

Dalia įsitikino, kad iš tikrųjų dėl įvairių priežasčių draugija negalėjo nuolat laikytis statuto, nors *de facto* bandė veikti ir nuveikė daug gerų darbų. Prisimenu, kaip Dalia ir daugelis jos kolegų džiaugėsi, kad atsirado žmonių, norinčių atgaivinti Vilniaus medicinos draugiją, kuri galėtų laikytis senųjų tradicijų ir tikslų.

Atkurto Vilniaus medicinos draugijos posėdžiai, jų tematika per pirmąjį jos gyvavimo dešimtmetį buvo pagrindinė Dalios veiklos sritis. Posėdžių temos buvo kruopščiai aptariamoms, parenkami pranešėjai. Svarbiausią vaidmenį čia vaidino prof. S. Pavilionis, Č. Kunevičius, P. Šimulis. Dalia veiklą draugijoje pradėjo istoriniu rakursu – nuo straipsnių apie jos veiklos pradžią. Ji buvo straipsnio „Vilniaus medicinos draugija“, išspausdinto leidinyje „Vilniaus medicinos draugija 1805–1985“ bendraautorė (su S. Pavilioniu, V. Miežutavičiūte, 1988). Straipsnyje išsamiai ir glaustai apibūdinta senosios draugijos veikla ir kertiniai postūmiai, medicinos progresas Vilniuje ir Lietuvoje XIX a. – XX a. antroje pusėje, minimi asmenys, dalyvavę toje veikloje. Pabrėžti labai svarbūs ir didesne dalimi pavykę bandymai spręsti sudėtingus draugijos administravimo, priklausomybės ir pavadinimo klausimus. Svarbiausia, sužinome, kas buvo tie gydytojai ir Vilniaus universiteto profesoriai, kurie dėjo pastangas atkurti draugiją karo metu ir pirmaisiais pokario metais.

Dalia knygoje pasigedo gydytojo Č. Kunevičiaus straipsnio apie Vilniaus chirurgų draugiją, kuri per pastaruosius 30 metų nuveikė labai didelį darbą. Autorius buvo parašęs apie Vilniaus universiteto, Vilniaus miesto ir Lietuvos chirurgijos istoriją. Straipsnis buvo peržiūrėtas ir pareikalauta jį sutrumpinti. Pirmiausia tokį pageidavimą pareiškė draugijos pirmininkas prof. S. Pavilionis. Č. Kunevičius dėl šios priežasties atsisakė draugijos atsakingojo sekretoriaus pareigų, pasitraukė iš prezidiumo veiklos ir atsiemė straipsnį iš leidyklos. Dalia pasistengė, kad šis straipsnis būtų išspausdintas straipsnių rinkinyje „Vilniaus medicinos draugija 1805–1998“ (ats. redaktorė D. Triponienė, 1999).

Dalia apie paveldą

Dalia yra parašiusi straipsnių ir parengusi pranešimų apie Geležinkelininkų ir Šv. Jokūbo ligonines, prof. J. F. Niškovskio koplytėlę.

Geležinkelininkų ligoninei Dalia jautė daug sentimentų. Kita vertus, prieš 50 metų tai buvo geriausiai įrengta Vilniaus ligoninė, tačiau vėliau uždaryta, vietoje jos įkurta slaugos ligoninė. Dalia apie Geležinkelininkų ligoninę parašė keletą straipsnių, daugiau dėmesio skirdama ligoninės istorijai ir medicinai, mažiau – kaip paveldo objektui. Geležinkeliams ir geležinkelių ligoninėms statyti Rusijos caras Aleksandras III skyrė dalį aukso, kurį Rusija gavo iš JAV pardavusi Aliaską. Geležinkelių ligoninės Rusijoje pasižymėjo moderniausiu to laikmečio (1906–1911) europietišku interjeru. Operacinės atitiko ne tik tų laikų aseptikos ir antiseptikos reikalavimus, bet ir šiolaiikinius specializuotos chirurgijos poreikius. Operacinių sienos buvo išklotos žalios spalvos plytelėmis, kokios Europoje pradėtos naudoti tik XX a. viduryje, jas jungė liftai. Ligoninė požemyje turėjo operacijoms paruoštą vagoną-operacinę. Įvykus avarijai garvežys nutempdavo ją į įvykio vietą. Dalia, dirbdama šioje ligoninėje, du kartus vagonu-operacine buvo išvykusi suteikti pagalbos. Įsimintina išvyka į Varėną, kur nuo bėgių nuvažiavo traukinys. Dalia rašė, kaip ligoninė veikė įvairiais politiniais laikotarpiais. Pokariu čia pradėjus dirbti chirurgui B. Efrosui ligoninė pasipildė modernesne aparatūra. Įrengtas vivariumas, kitaip tariant – eksperimentinis skyrius, padėjęs pasiruošti pirmajai širdies operacijai 1958 m. Ligoninės prestižas labai išaugo, kai jai pradėjo vadovauti jauna energinga gydytoja Eugenija Petrulienė. Dalia rašė:

Maloniai pasišnekučiavus, mane ir gyd. V. Žigelį priėmė į darbą. Atsirado ir etatų. Vyr. gydytoja priėmė būrį kvalifikuotų specia-

listų: A. Benešiūną, V. Žigelį, A. Sluckį, L. Puzinienę, E. Rimšienę, V. Urboną, V. Stonkų, iš Sibiro tremties grįžusius K. Paltanavičių, Čeikienę ir kitus. Ši ligoninė priklausė Pabaltijo geležinkelių valdybai, visa dokumentacija turėjo būti rašoma rusiškai. Gyd. Petrulienė iškovojo, kad ligos istorijos būtų rašomos lietuviškai. Kai ji leido ligoninėje pakrikštyti merdintį kūdikį, buvo užpulta partinių veikėjų. Atsigynė pacituodama atitinkamą LTSR Konstitucijos straipsnį.

Dalia džiaugėsi, kad ši ligoninė nesugriauta, joje veikia Vilkpėdės ligoninė, kurioje slaugomi ir gydomi neįgalūs žmonės. Ji vis rūpindavosi, kad šios ligoninės istorija nebūtų pamiršta, dokumentacija, liudijanti apie jos veiklą, būtų išsaugota.

Apie Šv. Jokūbo ligoninės kūrimąsi ir XVI a. siekiančią istoriją rašė gyd. Vaiva Eringytė, išdėsčiusi motyvus, kodėl ši įstaiga turėtų išlikti kaip paveldo paminklas. Tokios ištis ilgą ir įdomią istoriją turinčios ligoninės Vilniuje, ir, atrodo, visoje Lietuvoje nėra. Dalia yra paskyrusi straipsnį šiai ligoninei ir įvardijo ją kaip specialiųjų medicinos sričių Vilniuje lopšį. Straipsnyje ji grįžta prie ligoninės įkūrimo laikų XVI a. Vėliau ligoninė vystėsi ir plėtėsi, o 1805 m. turėjo 700 lovų. Napoleono žygio į Rusiją metu joje buvo įkurta prancūzų karo ligoninė, kurioje dirbo žymūs prancūzų chirurgai, tarp jų ir Dominikas Žanas Larė (Dominique Jean Larrey, 1766–1842). Larė vertino čia dirbusius gydytojus, bendradarbiavo su universiteto profesoriais, buvo Vilniaus medicinos draugijos narys. Šios draugijos „Aukso knygoje“ jis įrašytas 104 numeriu. Šv. Jokūbo ligoninėje dirbo žymiausi XIX a. gydytojai: Ipolitas Jundzilas (1846–1898), Julijonas Ticijus (1820–1898), Feliksas Rimkevičius (1799–1851), Vincentas Herberskis (1783–1826). Jie išmokė kitus gydytojus naudotis stetoskopu, supažindino su perkusija.

Antrojo pasaulinio karo metais Šv. Jokūbo ligoninė teikė visokeriopą pagalbą Vilniaus gyventojams. Medicinos fakulteto klinikinės katedros čia veikė ir po to, kai 1943 m. buvo uždarytas Vilniaus universitetas. Po Antrojo pasaulinio karo ligoninėje

pradėjo formuotis medicinos specializacijos: jau buvo labai stipri rekonstrukcinė žarnyno chirurgija, urologija, vaikų chirurgija. Čia atsirado ir kraujagyslių chirurgija, pradėjo dirbti širdies chirurgai, krūtinės ląstos onkologai, ortopedai-traumatologai. Ligoninė kartu su terapijos skyriais turėjo 450 lovų. Vilniaus miesto universitetinės ligoninės (vėliau pavadintos Vilniaus miesto klinicine ligonine), pradėjusios veikti 1958 m. su akušerijos-ginekologijos ir pediatrijos klinikomis, o 1968 m. naujame pastate – su chirurgijos, vidaus ligų, kardiologijos, širdies ir kraujagyslių chirurgijos klinikomis, personalo pagrindą sudarė iš 1-osios tarybinės klinikinės (buvusios Šv. Jokūbo) ligoninės čia perėję dirbti Medicinos fakulteto dėstytojai, profesoriai, labai patyrę gydytojai. Norėčiau išvardyti daugumą jų, remdamasis 2018 m. Daliaus straipsnio, kuris buvo įtrauktas į ligoninės vyr. gydytojo šventinį pranešimą, duomenimis. Tai prof. Pranas Norkūnas, prof. A. Pronckus, prof. Ch. Kibarskis, prof. L. Laucevičius, prof. A. Marcinkevičius, urologai S. Mičelytė ir K. Gubaris, anesteziologas R. Kuposovas. Iš S. Rabinovičiaus vadovaujamo Vaikų chirurgijos skyriaus atėjo vaikų chirurgai J. Gradauskas, J. Jablonskytė, A. Beniuševičius, gydytoja endokrinologė Š. Sideraitė, kardiologai doc. S. Sutkienė ir gyd. A. Vidugiris, vidaus ligų gydytojas doc. Š. Markovičius. Čia su A. Marcinkevičiumi atėjo dirbti V. Sirvydis, V. Triponis, D. Kavoliūnas, kurie septynerius metus po Šv. Jokūbo ligoninės dirbo 3-oje Vilniaus miesto ligoninėje ir atliko nemažai širdies ir kraujagyslių operacijų. Prie šios grupės prisijungus dar keliems gydytojams, tarp jų G. Uždaviniui ir E. Barkauskui, susibūrė širdies ir kraujagyslių chirurgų grupė, kuri 1968 m. kūrė širdies ir kraujagyslių chirurgijos skyrius Vilniaus miesto universitetinėje ligoninėje Antakalnyje.

Straipsnyje Dalia pabrėžia Šv. Jokūbo ligoninės, kaip Lietuvos medicinos istorinio paveldo prasnę ir reikšnę:

Ryškesnią prisiminimą paliko širdies užsiuvimo operacija, kurią 1959 m. kovo 8-osios naktį 1-ojoje tarybinėje ligoninėje atliko

doc. Algimantas Marcinkevičius. Buvome II kurse. Budėjome ligoninėje, atlikome ligonių slaugymo praktiką.

Kitame straipsnyje ji rašė, kad „ši ligoninė yra svarbus ir reikšmingas istorinis Lietuvos medicinos paveldas. Ji yra pirmoji valstybinė ligoninė ne tik Vilniuje, bet ir visoje Rytų Europoje, visų kylančiųjų Lietuvos medicinos specialybių lopšys, sunaikintas beširdžių Vilniaus miesto biurokratų.“ Dalia baisėjosi tuomečiu ligoninės vaizdu:

Sienos stovi kiaurais langais ir trupančios, primena pastatus sovietinės aviacijos subombarduotoje Vokiečių gatvėje. O vienuolyno, pastatyto 1739 m. ir prisišliejusio prie Šv. Jokūbo ir Pilypo bažnyčios, kuriame veikė Vidaus ligų klinika, likimas neaiškus. Panašu, kad pritaikant jį kitiems poreikiams, neliks jo vertingųjų savybių.

Chirurgo Vilniaus universiteto profesoriaus Jano Frydricho Niškovskio (Jan Fryderyk Nizkowski, 1774–1816) palaidojimo vieta – mauzoliejinė koplyčia – stovi Vilniuje, netoli K. Kalinausko gatvės, į vakarus nuo Santuokų rūmų, senų medžių parko apsuptyje. J. F. Niškovskis – vilnietis, laikęs save lietuviu, talentingas chirurgas, Lietuvos chirurgų mokyklos pradininkas, pirmasis Chirurgijos klinikos vadovas, gavęs Vilniaus universiteto filosofijos daktaro laipsnį. Gabus gydytojas profesoriaus Liudviko Bojano rūpesčiu išvyko tobulintis į užsienį: mokėsi Berlyne, Paryžiuje, Romoje, Vienoje. Pasisėmęs patirties, kupinas entuziazmo ir idėjų, puikiai operuojantis chirurgas grįžo į Vilnių ir buvo išrinktas Vilniaus universiteto profesoriumi. Jis vadovavo chirurgijos klinikai, studentams dėstė teorinę chirurgiją, kaulų ligas ir desmurgiją. Parašė vadovėlį „Chirurginių operacijų kursas“. Vilniaus medicinos draugijos archyve išlikę J. F. Niškovskio pranešimai apie 28 sėkmingas šlapimo takų litotomijas. Jis parengė referatą apie savo stebėjimus gydant torakalinę išvaržą (*Observatio herniae thora-*

calis); draugijos leidinyje iš viso paskelbė 9 darbus. 1807 m. Niškovskis buvo paskirtas vyriausiuoju chirurgu. Vėliau daug dirbo su jaunais chirurgois ir nemažai jų paruošė savarankiškam darbui įvairiuose šalies regionuose. J. Briotė kartu su J. F. Niškovskiu ir J. Šimkevičiumi atliko labai sudėtingų operacijų, pvz., miego arterijos aneurizmos operaciją, kuri aprašyta leidinyje „Acta Instituti Clinici Caesareae Universitatis Vilnensis“.

Tuo metu klinikos veikla sparčiai vystėsi ir mokslo, ir praktikos, ir studentų klinikinio lavinimo srityse. Daug svarbių teorinių terapijos ir chirurgijos žinių klinika gaudavo per Vilniaus medicinos draugiją, įkurtą 1805 m. J. F. Niškovskis šios draugijos nariu tapo 1806 m. Su Vilniaus medicinos draugija bendradarbiavo žymiausi daugelio Europos šalių medicinos mokslo ir klinikinės medicinos kūrėjai. J. F. Niškovskis posėdžiuose skaitė pranešimus apie sudėtingiausius atvejus chirurgijos praktikoje, spausdino juos leidinyje „Acta Instituti Clinici“. Jis buvo artimiausias Jokūbo Briotės padėjėjas kuriant chirurgijos kliniką, o 1815 m. išrinktas Vilniaus medicinos draugijos pirmininku. J. F. Niškovskio vardas įrašytas Vilniaus medicinos draugijos „Aukso knygoje“, kuri įtraukta į UNESCO „Pasaulio atminties“ nacionalinį registrą. J. Frankas savo knygoje „Atsiminimai apie Vilnių“ aprašė J. F. Niškovskio laidotuves, kurios vyko labai iškilmingai, pagal liuteronų papročius: „Daugiau kaip 100 ekipažų lydėjo laidotuvių karietą, prie langų stovėję žmonės šluostėsi ašaras. Procesija atlydėjo jį į Vilniaus Evangelikų kapines, kur ir buvo palaidotas.“ Vėliau, 1918 ar 1919 m., pagal architekto Karolio Šilhauzo projektą žymiam gydytojui buvo pastatyta ir mauzoliejinė koplyčia. Sunkiokojus liuteronų kapines ir 1974 m. jų vietoje pastatė Santuokų rūmus, koplyčia buvo pamiršta. Ji iš dalies sutvarkyta tik 2006 metais.

Kęstutis Pulokas straipsnyje apie istorines Vilniaus evangelikų liuteronų kapines ant Tauro kalno („Kultūros barai“, 2022, nr. 10) rašė:

Vilniaus evangelikų liuteronų kapinės ant Tauro kalno baigtos naikinti 1973 m. Nugriautos kapinių didžiosios koplyčios vietoje pastatyti Santuokų rūmai. Vienintelis išlikęs statinys, neskaitant tvoros rytinės dalies fragmentų, – Niškovskių šeimos koplytėlė-mauzoliejus 1975 m., pašalinus kryžių ir memorialines lentas, buvo pritaikytas suvenyrų kioskui...

Koplytėlės išsaugojimu daugiausia rūpinosi Vida Girininkienė, dirbusi Vilniaus miesto savivaldybėje, prisidėjo ir Dalia. Koplytėlė buvo atnaujinta 2006 m., bet ji jau nebėra žymaus ir ypatingai nusipelnusio Vilniaus medicinai žmogaus atminimo vieta, dėl to kyla pavojus, kad ji gali būti nugriauta.

Dalios pastabos ir komentarai apie Vilniaus medicinos draugijos posėdžius

Leidinyje „Vilniaus medicinos draugija 1805–1998“ išspausdintos draugijos posėdžių darbotvarkės. Dalia taip padarė prašoma draugijos prezidiumo ir narių. Kita vertus, ji labai daug darbo įdėjo jas rengdama. Dalios komentarai apie posėdžiuose skaitytus pranešimus ir draugijos renginius liko rankraščiuose. Manau, kad turiau teisę keletą jų paviešinti. Kai kurie posėdžiai, Dalios nuomone, buvo svarbūs draugijos veiklai arba susiję su universiteto ir Medicinos fakulteto gyvenimu. Autorė pabrėžia, kad plenarinių posėdžių, skirtų visų specialybių gydytojams, tradicija buvo atgaivinta gyd. Č. Kunevičiaus iniciatyva ir pateikia tai patvirtinančių faktų. Tokie posėdžiai buvo rengiami du kartus per metus, reguliariai vyko valdybos pasitarimai. Šiuos plenarinius posėdžius gausiai lankė Vilniaus ir kitų miestų gydytojai.

Posėdis, vykęs 1976 m. gruodžio 15 d., buvo skirtas dr. Jono Basanavičiaus 125-osioms gimimo metinėms. Jis vyko Vilniaus miesto klinikinės ligoninės Didžiojoje auditorijoje, kur susirinko daugiau kaip 200 gydytojų.

Iš Dalios rankraščio:

Dalyvavo nemažai Vilnijos krašto gydytojų. Nors pranešėjas prof. P. Čibiras daugiausia pasakojo apie J. Basanavičiaus gydytojiškus ir mokslo darbus, bet užsiminė ir apie jo visuomeninę veiklą. Tačiau apie Basanavičių kaip lietuviybės žadintoją, jo vaidmenį suburiant Lietuvos Tarybą, apie nepriklausomybės aktą, savaime suprantama, pasakojo nedaug. Labai santūriai kalbėjo apie Vilniaus universiteto lietuvių studentų patirtis lenkmečiu, pabrėžė jų orią laikyseną. J. Basanavičius buvo giliai sunerimęs dėl lietuvių gydytojų ir kultūros žmonių persekiojimų okupuotame Vilniuje ir Vilnijos krašte. Jis žinojo apie pavojus, kurie jam pačiam gresia.

Pranešėjas atskleidė gydytojo J. Basanavičiaus talentą, jo pasiaukojantį darbą Bulgarijoje, kur jo veikla medicinoje buvo ypatingai plati – nuo labai intensyvios bendrosios praktikos, kurios metu jam teko teikti ir akušerinę pagalbą, ir atlikti operacijų, kurios išėina už ambulatorinės chirurgijos ribų, ir gydyti akių ligas, ir įvairias traumas – iki dviejų Bulgarijos miestų sveikatos apsaugos organizacijos ir ligoninių statybų. Klausant pranešimo, man kirbėjo mintis apie J. Basanavičiaus asmenybę. Nežiūrint sveikatos sutrikimų ir patirtų dvasinių skaudulių, jis dirbo labai daug, rodydamas ne tik savo visapusišką medicininį išsilavinimą, bet ir meilę žmonėms – kenčiantiems, skurstantiems, labai mažai žinantiesiems. Neabejoju, kad dr. Jonas Basanavičius buvo pervargęs ir išsekęs nuo gausybės darbų, fizinių ir dvasinių traumų, labai intensyvaus gydytojavimo, administracinių bei organizacinių veiklų, nuolatinio bendravimo su įvairaus intelekto žmonėmis. Viskas susidėjo ir lėmė jį kankinusių negalavimus, apie kuriuos jis galvojo ir rašė, bei vadino „mano nervų liga“.

Kaip pastebėjo prof. P. Čibiras, J. Basanavičius turėjo nuojautą, kuria neretai vadovavosi nustatydamas diagnozę ir imdamasis pagalbos ligoniui veiksmy. Ta nuojauta buvusi ne kas kita, kaip jo nepaprastai gera atmintis, pastabumas, gebėjimas kaupti patyrimą, jį analizuoti ir apibendrinti. Nors nebuvo techninių priemonių ir geros laboratorijos, tie jo gabumai padėdavo nustatyti diagnozę daugeliui ligonių. Dar daug kitų jo veiklų paminėjo profesorius, bet mes dar iš mokyklos laikų žinome, kad didžiausia J. Basanavičiaus meilė buvo Lietuva, žinojome apie *Auszrą*, apie literatūrinę jo veiklą, mažiau ar beveik nieko – apie antropologinius ir lingvistinius darbus. P. Čihiro pranešimas leidžia manyti, kad J. Basanavičiui medicina buvo menas. Vis dėlto, pranešėjas jį laiko mokslinės medicinos puoselėtoju. Dr. Jonas Basanavičius įrašytas į Vilniaus medicinos draugijos „Aukso knygą“. Dalia domėjosi jo veikla Lietuvių mokslo draugijoje, kuri veikė Vilniuje iki 1938 m., kai lenkų valdžios buvo uždaryta. Ji nedaug galėjo pasakyti apie J. Basanavičiaus ryšį

su Vilniaus medicinos draugija, kurios narys jis iki 1920 m. buvo, ir abejojo, ar J. Basanavičius išvis galėjo ką nors joje nuveikti. Buvo žinoma, kad draugijos valdyboje nebuvo nė vieno lietuviu. Po nepriklausomybės atgavimo apie J. Basanavičių pasirodė daug publikacijų ir moksliniuose, ir mokslo populiarinimo žurnaluose. Dalia manė, kad žinių apie Lietuvį mokslo draugiją juose mažoka.

1977 m. kovo 11 d. išplėstiniame posėdyje dalyvaujant dvidešimties specialiųjų draugijų pirmininkams prof. S. Pavilionis buvo patvirtintas Vilniaus medicinos draugijos pirmininku. Išrinktas draugijos prezidiumas: prof. P. Šimulis ir Vilniaus miesto sveikatos skyriaus vedėjas J. Šapoka (pavaduotojai), gyd. Č. Kunevičius (sekretorius), med. m. kand. D. Triponienė (sekretorė), gyd. Z. Gerdaitytė (iždininkė). Visi draugijų pirmininkai tapo Vilniaus medicinos draugijos valdybos nariais. Įstatuose turėjo būti įterpta keletas sakinių, pagal SSRS Sveikatos ministerijos šabloną privalomų visoms Sovietų Sąjungos medicinos draugijoms. 1977 m. gegužės 17 d. prof. S. Pavilionio siūlymu buvo įsteigta Medicinos istorikų draugija.

Prezidiumas ir visų draugijų pirmininkai apsvarstė būsimų plenarinių posėdžių temas. Tai medicinos etika ir deontologija, gerontologijos problemos, mokslo diegimo praktikoje skatinimas, Vilniaus medicinos istorija, išryšių gydytojų ir įvykių jubiliejinių sukakčių paminėjimas, pasiruošimas Vilniaus universiteto 400-ųjų, Medicinos fakulteto 200-ųjų, Vilniaus medicinos draugijos 175-ųjų metinių jubiliejams. Buvo nutarta suvienodinti visų specialiųjų draugijų pavadinimus atsisakant žodžių „mokslinė, miesto, zonos“.

Išrinktas prezidiumas ir buvo atsinaujinusios draugijos veiklos kūrėjas, kur svarbiausią vaidmenį vaidino prof. S. Pavilionis. Labai aktyvūs buvo prof. P. Šimulis, gyd. Č. Kunevičius. Prie idėjų kūrimo prisidėjo ir D. Triponienė su Z. Gerdaityte. Galima manyti, kad kandidatėmis į prezidiumą šias dvi moteris S. Pavilionis pasiūlė tik dėl jų darbštumo, bet pasirodė, kad jos turėjo nemažai savų minčių ir pasiūlymų. Dalia manė, kad draugija neturi apsiri-

boti tik medicinos problemomis, ji turi atverti ir „uždegti“ gydytojų ir mokslininkų širdis. Ji buvo įsitikinusi, kad medicina yra humanitarinė žmogaus veiklos sritis. Gydytojai, kurie kiekvieną dieną bendrauja su sergančiais ir kenčiančiais, mato daug nelaimių, nori meno, literatūros, muzikos, o kai kurie ir patys yra meno kūrėjai. Menas praturtina gydytoją, nuteikia jį individualiam bendravimui su pacientu. Posėdžiai yra vieta, kur galima susitikti su kultūros žmonėmis. Tuo metu sparčiai tobulėjo diagnostikos ir gydymo technologijos, medicinos specializacija, tačiau sumažėjo laiko, skirto bendravimui su pacientu. Dalia juokavo, kad dabar gydytojai pacientą kartais pažįsta tik iš šlapimo tyrimo.

Dalia buvo viena iš iniciatorių atgaivinti draugijos tradiciją rengti žymių gydytojų ir mokslininkų minėjimus. Ji prisiminė, kad prof. Pr. Norkūnas ir Vilniaus miesto klinikinės ligoninės vyriausiasis gydytojas St. Trepšys, abu Vilnijos krašto vyrai, padėjo šioje ligoninėje įrengti Vilniaus medicinos draugijos muziejų.

1977 m. birželio 2 d. vykęs posėdis buvo skirtas medicininei etikai ir deontologijai. Jis pritraukė labai daug dalyvių, kurie vos tilpo Vilniaus miesto klinikinės ligoninės salėje. Pranešimus skaitė med. habil. dr. P. Erelis, teismo medicinos ekspertas gyd. A. Laužikas, doc. A. Vidugiris, gydytojai J. Šapoka ir J. Rudienė.

P. Erelis atkreipė dėmesį į paciento dehumanizaciją ir neigiamą poveikį jo psichikai augant medicinos technizacijai ir specializacijai, į subjektyvius ir objektyvius gydytojų tarpusavio santykius bei santykius su visuomene.

Dalia rankraščiuose (komentarai surinkti iš kelių rankraščių) aptarė pranešime pateiktą medžiagą ir pranešėjo nuostatas:

Didelėse klinikose vis dažniau nukenčia ligonio individualumas. Jam taikomos nuo seniai nusistovėjusios ligoninės vidaus taisyklės, nekreipiant dėmesio į prašymus, pageidavimus, į jo reakciją į įvairiausius suvaržymus. Visa tai atsitinka gydytojui per mažai bendraujant su ligoniu, o renkant anamnezę kartais ignoruojami socia-

liniai dalykai, ligonio išsilavinimas, jo individualybė, psichologinė būseną. Todėl pacientas kartais tampa tik technologijų taikymo objektu. Gydytojams labai dažnai pritrūksta laiko bendravimui su ligoniu dėl didelio darbo krūvio ir tempo. Kita vertus, gydytojai darbe neretai pasijunta „išsunkti“ ir nebegali plačiau pabendrauti su ligoniu. Pranešime paminėta Hipokrato tezė apie gydytojo santykius su ligoniu, kur pabrėžiamas pastarojo individualumas ir būtinybė parinkti gydymą pagal individualias jo savybes. Labiausiai išryškėja pacientų priekaištai, kad jiems gydytojai per mažai paaiškina apie ligą, apie tai, kodėl parinktas vienas ar kitas gydymo metodas, kokia rizika nesioperuojant ir kokios gali būti operacijos komplikacijos. Išaiškėja tikrai nepakankamas bendravimas šiuo požiūriu su gimdyvėmis. Jos labiausiai depresuojamos beprasmių ligoninėse įsivyravusių, gal nuo XX a. pradžios gimdyvėms taikomų taisyklių. Blogiausia, kai gydytojai gimdyvei pasako, kad mes nusprendėme daryti taip, o ne kitaip ir kad taip ir darysime. Toliau prisimenama medicinos personalizacijos problema, keliami jau nuo XX a. pradžios, bet vis didesnio palaikymo randanti XXI a. Pažymima, kad XIX a. pradžios Vilniaus universiteto profesoriai J. P. ir J. Frankai tą idėją kėlė, o Julijonas Ticijus, Jokūbas Šimkevičius, J. Fridrichas Niškovskis savo kasdienėje praktikoje šios idėjos laikėsi, todėl buvo labai populiarūs visuomenėje. Vienas iš labai svarbių medicinos personalizacijos ženklų XIX a. buvo J. P. ir J. Frankų įvestas studentų mokymas prie ligonio lovos. Ir dėstytojai, ir studentai kalbasi su ligoniu, apžiūri jį. Taigi, ligonis dalyvaudamas tame procese, sužino apie savo ligą ir, galbūt, kokie simptomai ką reiškia. Ligonis bendrauja su gydytojais. Jis turi progą įsiterpti ir pataisyti bei papildyti studentus ar gydytojus, referuojančius jo duomenis. Reikėtų pagalvoti apie gydytojų empatiją, kurios, beje, dabar dažnai trūksta. Taigi, senojo Vilniaus universiteto klinikose buvo atsitraukta nuo vien teorinių žinių dėstymo per paskaitas ir pradėta mokytis prie ligonio lovos. Šis metodas atsirado daug anksčiau, negu jį terapijos ir chirurgijos mokymo praktikoje įdiegė tėvas ir sūnus Frankai. Jo autorius buvo Franciscus de le Boë Sylvius, šį metodą aprašęs 1672 ir 1679 metais, kaip ugdantį bendravimą su ligoniu meną. Apie tai kalbėjo dar Hipokratas.

Teismo medicinos ekspertas A. Laužikas pateikė duomenų apie gydytojų nusižengimus ir apeliavo į gydytojų sąžinę, ragindamas nepamiršti Hipokrato priesaikos.

Dalia rankraštyje įvardydama paciento sveikatos sutrikdymo ir mirties priežastis, atkreipia dėmesį į nagrinėjamas gydytojų klaidas, kurias pranešėjas kartais vadina nusižengimais:

Tai klaidos. Jų esą nereiktų vadinti nusižengimais. Nemaža dalis klaidų atsirandanti dėl žinių stokos, spragų renkant anamnezę ir kai pritrūksta dėmesio vertinant nusiskundimus, objektyvaus tyrimo duomenis ir paskiriant laboratorinius ar vaizdinimo tyrimus. Dėl tų pačių priežasčių padaroma ir klaidų pasirenkant gydymo taktiką ar operacijos metodą, kartais atliekama bereikalingų operacijų.

Dalia atkreipia dėmesį į pranešėjo užuominą apie svarbą suvokti nepakankamą savo patyrimą skiriant gydymą vaistais ar atliekant operacijas. Čia ir esanti vyresniųjų, daug patirties turinčių gydytojų konsultacijų ar konsiliumo reikšmė.

Svarbesni draugijos posėdžiai, paminėti straipsnyje „Vilniaus medicinos draugijos veikla 1975–1998 metais“

Autorė pateikia svarbių faktų apie posėdžiuose priimtus sprendimus dėl siūlymo įsteigti Vilniaus medicinos draugijos premiją už geriausią metų mokslo darbą, įdiegtą medicinos praktikoje (1977 m. spalio 14 d. valdybos posėdis). Taip pat papildyti draugijos įstatai, apsvaistyti ir patvirtinti 1977 m. gruodžio mėnesį, apibrėžti svarbiausi veiklos uždaviniai.

Kaip ypatingą įvykį draugijos gyvenime Dalia pažymi siūlymą ruošiantis Medicinos fakulteto 200 metų jubiliejui sukurti medalį. Šis medalis Medicinos fakultetui buvo įteiktas 1981 m. lapkričio 24 d. Medalio autorius – grafikas P. Repšys. Dar viena svarbi tema atkūrus Lietuvos nepriklausomybę – medicinos studijų tobulinimas. Pradėta galvoti apie geresnę jaunimo atranką į medicinos studijas, apie mokymo – tiek teorinio, tiek ir praktinio paruošimo – tobulinimą. Į draugijos posėdį buvo pakviesti prof. D. Matulionis iš Kentukio universiteto JAV ir Z. Mackevičius iš vienos aukštosios medicinos mokyklos Anglijoje. Lektoriai perskaitė pranešimus apie ketinančių studijuoti mediciną studentų atranką.

Straipsnyje paminėtas dar vienas svarbus sprendimas – suteikti teisę Vilniaus medicinos draugijos posėdžių metu skaityti pranešimus visiems Vilniaus gydytojams, draugijos premijuotų darbų autoriams. Doc. V. Miniui pasiūlius, buvo aptarta ir medikų kalba, būdai kalbos kultūrai gerinti.

Keletą žodžių autorė skiria prof. S. Pavilioniui, mirusiam 1998 m. liepos 13 d. Profesorius buvo palaidotas Vilniaus Antakalnio kapinėse. Su juo atsisveikino ne tik Medicinos fakulteto ir Vilniaus universiteto bendruomenė, bet ir Lietuvos mokslų akademija, gausus Vilniaus visuomenės būrys. Prie kapo duobės

kalbėjo monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas, Lietuvos mokslų akademijos prezidentas B. Juodka, prof. G. Česnys, doc. V. Gavelis, doc. D. Triponienė. Straipsnio pabaigoje įdėta graži 1998 m. Vilniaus medicinos draugijos valdybos narių nuotrauka.

Visą 1980 m. rudenį iki gruodžio 12 d. buvo ruošiamasi Vilniaus medicinos draugijos 175-ųjų metinių jubiliejui: paskirstyti darbai, kurių buvo tikrai nemažai. Minėjimas vyko iškilmingai. Jubiliejinės konferencijos metu Erfurto medicinos akademijos rektorius prof. V. Usbekas perskaitė pranešimą „Senų žmonių psichika ir operacija“, o prof. S. Paviolis ir gyd. Č. Kunevičius – pranešimą „Vilniaus medicinos draugijos veikla nuo įkūrimo 1808 m. iki šių dienų“. Įteiktos premijos ir diplomai už geriausią mokslo darbą. Po meninės dalies visi minėjimo dalyviai buvo pakviesti į iškilmingą vakarienę.

Iš Dalios rankraščio:

Iškilmingas 175-ųjų Vilniaus medicinos draugijos metinių minėjimas buvo įsimintinas. Jis vyko universiteto centrinių rūmų aulėje 1980 m. gruodžio 12 d. Jame dalyvavo universiteto rektorius akad. J. Kubilius, prorektorius prof. J. Grigonis, Erfurto medicinos akademijos rektorius prof. V. Usbekas, visas prezidiumas ir valdybos nariai, valdžios atstovai, daug įžymių gydytojų, universiteto profesorių ir svečių. Atidarymui vargonininkė Nijolė Dainienė pagrojo Lietuvos himną. Jį galima buvo priimti ir kaip variacijas Lietuvos Respublikos himno tema. Tačiau tai buvo himno dalys ir daug kas tarpusavio pokalbiuose po oficialiosios dalies prisipažino išgirdę himną.

Ypatingo dėmesio sulaukė 1981 m. pavasarinis išplėstinis posėdis, skirtas gerontologijos temoms. Dalyvavo 178 gydytojai, visuomenės veikėjai ir žurnalistai. Posėdį atidarė prof. S. Paviolis, apibūdindamas gerontologijos reikšmę Lietuvai, kaip atsiliekanti išgyvenamumo ir vyresnio amžiaus bei senyvų žmonių sveikatos rodikliais. Pagrindinis pranešėjas – Lietuvos gerontologų

Vilniaus medicinos draugijos 175-ųjų metinių minėjimas Vilniaus universitete

draugijos pirmininkas med. dr. M. Čobotas. Jis ragino populiarinti gerontologijos mokslą sakydamas, kad Lietuvoje per mažai gerontologijos specialistų. Pagrindinė pranešimo tema – ankstyva senatvė ir jos priežastys. Pranešėjas kalbėjo apie priemones užkirsti kelią ankstyvai senatvei. Daugiausia dėmesio skyrė judėjimui, kaip svarbiausiam veiksniumi, padedančiam kuo ilgiau išlaikyti gerą fizinę būklę. Visuomenė turi siekti, kad judėjimas taptų tradicija įvairiose amžiaus grupėse. Dar trys pranešėjai – J. Ašmenskas, I. Jonkuvienė ir J. Sadauskas – perskaitė pranešimus apie vyresnių žmonių mitybą, apie seniausius Lietuvos žmones ir apie pagyvenusių žmonių medicininio aptarnavimo etiką.

Dalia savo rankraštyje pasižymėjo:

Bet koks fizinis judėjimas yra sveikata. Labai geros nuomonės šiuo požiūriu esu apie mūsų fakultetą. Prisimenu iš savo studijų laikų (1957–1963) apie sportinį judėjimą Medicinos fakultete. Didžiausias jo skatintojas buvo dekanas prof. S. Pavilionis. Jis pats buvo puikus tenisininkas, kol girti kareiviai pasieniečiai jo, besiilsinčio Palangos paplūdimyje, sunkiai nesužeidė, pervažiuodami visureigiui abi jo kojas. Jis palaikydavo įvairiose sporto šakose dalyvaujančius studentus, galima pasakyti, net juos globojo. Vien mano kurse buvo daug aktyviai sportuojančių, lankančių įvairių sporto šakų treniruotes. Klestėjo turizmas, buvęs ir alpinistų būrelis.

Dalia buvo didelė žiemos sporto entuziastė. Ji sakydavo, kad slidinėjimas, pačiūžos yra puikus sportas ne tik jaunimui, bet ir vyresnio, ir senyvo amžiaus žmonėms. Kiek žinau, ji slidinėjo nuo vaikystės. Medicinos fakultete jos studijų metu buvo susibūręs nemažas studentų būrys iš įvairių kursų, kuris per atostogas, kartais ir savaitgaliais, ruošdavo tolimus slidžių žygius – nesvarbu, koku oru. Po universiteto baigimo Dalios nebuvo įmanoma sulaikyti nuo išvykų slidėmis po Vilniaus apylinkes. Vėliau, gal po 1985 m., ji ne kartą, bet jau su nostalgija prisiminė slidinėjimą Sapieginės kalvose, Vilniuje labai populiarioje vietoje turbūt nuo jos mokyklos laikų, bet ypač 1965–1980 metais, kai daug lengviau buvo galima nusipirkti slides ir apkaustus, o neretai – ir batus. Ji apgailestaudama klausdavo, kodėl dabar mes savaitgaliais nematome įvairaus amžiaus slidininkų, išlipančių iš „prisikimšusių“ troleibusų, ir nesibaigiančios voros žmonių su slidėmis, traukiančios pro stadioną ir kraujo perpylimo stotį link Sapieginės. Tuo metu slalomo slides turėjo nedaugelis ir nuo kalvų leisdavosi su vadinamomis bėgimo slidėmis. Matyt, Dalia svajėjo slidinėti kalnuose, nes abiems savo anūkams surado kalnų slidinėjimo trenerį Druskininkuose, puikioje, Europoje žinomoje kalnų slidinėjimo bazėje. Dalia, jau sunkai sirgdama, paskutinę savo žiemą paėmė slides ir išvažiavo į Antakalnio miškelius.

Slidžių žygis. 1960 m.

Dalia slidinėja paskutinę gyvenimo
žiemą 2021 01 10

Dalia paminėjo ir alpinistų būrelį. Alpinizmas tikrai buvo dar viena sritis, atitikusi jos, aštrių pojūčių mėgėjos, būdą. Dabar ją galima būtų pavadinti ekstremale. Paaiškėjo, kad ji jau vidurinėje mokykloje buvo susipažinusi su alpinistais. Atrodo, kad pažinojo Gediminą Akstiną, kuris žuvo 1959 m. kopdamas į Dychtau viršūnę Kaukaze. Dalia pradėjo nuo Hoverlos kalno Ukrainoje. Ji sakydavo, kad kopimas į šį kalną nebuvo panašus į alpinizmą, bet pasiekti dviejų kilometrų aukštį dėvint tų laikų sportbačius buvo sudėtingo turistinio žygio treniruotė. Kopimui į Elbrusą Dalia jau buvo pasiruošusi, dalyvavo stovykloje.

Tarp posėdžių, Dalios pažymėtų kaip svarbesnių ar įdomesnių, yra 1981 m. gruodžio 10 d. posėdis. Pranešėjai: S. Pavilionis ir V. Jonaitis („Visuomenės auklėjimo blaivybės dvasia perspektyva“), M. Krikštopaitis („Medikai ir alkoholis“), J. Lelis („Degradacija, degeneracija, alkoholis“). Dalia rašė:

Kai darbe susirenka nemažai „mėgstančių“, jie tikrai vienas kitam neatrodo degraduojantys. Tada atsiranda didžiausias pavojus visam kolektyvui. Tokią išvadą galima padaryti iš J. Lelio ir M. Krištopaičio pranešimų.

1983 m. birželio 27 d. vykęs posėdis buvo skirtas prof. P. Čibiro 70-mečio jubiliejui. Dalios pastaba:

Vienas iš gražiausių VMD posėdžių, ir prof. Čibiras, kaip visada, buvo labai gražus. Profesorius išdėstė savo klinikinį patyrimą diagnozuojant sunkias ir klastingas infekcijas. Tai nuostabiausia pamoka ne tik infektologui, bet ir šeimos gydytojui. Iš autoriaus kalbėjimo labai aiški infekcinių ligų diagnostikos filosofija. Prie diagnozės turi vesti anamnezė ir klinikinio tyrimo, tiksliau, apžiūros duomenys. Laboratorija patvirtina, o kartais ir nepatvirtina klinikinio tyrimo duomenimis pagrįstos diagnozės, bet ja vadovaujamasi skiriant gydymą.

Dalia su prof. Povilu Čibiru. Abu dar labai jauni

Posėdis, vykęs 1984 m. gruodžio 20 d., buvo skirtas akupunktūrai. Pranešėjos – akupunktūros specialistės gyd. J. Gardžiulienė ir gyd. D. Vasiliauskienė. Dalia pastebėjo:

Tai nepaprastai darbščios ir pacientų mylimos daktarės. Jų švelnumas ir mokėjimas bendrauti su pacientais nulemia gydymo sėkmę, ypač sergant periferinių nervų ligomis, malšinant skausmą. Išmokti techniškai šią gydymo procedūrą gal ir gali kiekvienas, tačiau norint pasiekti gerą rezultatą, reikia turėti talentą įsiklausyti į ligonį, subtilumo ar tiesiog nuojautos įvertinant jo nusiskundimus. Žinau, kad šiomis gydytojomis labai pasitiki pacientai.

Apie gyd. J. Gardžiulienę Dalia rašė žurnale „Medicinos teorija ir praktika“.

1985 m. gruodžio 27 d. Vilniaus medicinos draugijos 180-ųjų metinių minėjimo metu savo eilėraščius skaitė gydytojai M. Lunskenė, L. Korkutienė ir E. Selionis. Gyd. Č. Kunevičius parodė du kino filmus: „Vilniaus medicinos draugijos atkūrimo trisdešimtmetis“ ir „Vilniaus chirurgų draugijos 25 metų jubiliejus“. Iš Dalios rankraščio:

Gydytojų poeziją iš jų pačių lūpų per draugijos posėdžius girdėti yra nuostabu, jau vien todėl, kad jie išdrįsta atsiskleisti prieš tokią nevienalytę publiką ir, kita vertus, kad autoriai ir jų kūriniai nepaprastai šiltai tos publikos priimami. Tikrai, mes, organizatoriai, dėkojame už jaukumą, kurį atneša meno kibirkštėlė į mūsų dažnai sausoką ir dalykinę posėdžių atmosferą. Beje, tai jau ne pirmas toks vakaras, kai gydytojai skaito savo poeziją. Nuostabus dalykas tie filmai. Juose ir įvykiai, ir, galbūt, dar svarbiau – asmenybės, mūsų mokytojai, kurie įamžinti filmuose, kad neišnyktų jų darbai, jų atvaizdai, jų kalbėjimas ir kalba. Pripažinkime, kad tai didelis Č. Kunevičiaus nuopelnas. Visada labai rūpi, kad tie filmai, neįkainojama archyvinė medžiaga, būtų teisingai saugojama ir išsaugota.

Viename iš posėdžių prof. S. Pavilionis pasiūlė Vilniuje įsteigti sveikatos muziejų. Buvo ilgai diskutuojama dėl vietos. Prieta prie išvados, kad muziejų reikia steigti specialiai tam tikslui senamiestyje restauruotame pastate.

Nuo pat atnaujintos Vilniaus medicinos draugijos veiklos pradžios 1977 m. Dalia, kaip draugijos sekretorė, prisidėjo prie dar vienos tradicijos atgaivinimo. Draugija, tęsdama XIX a. susiklosčiusią tradiciją minėti narių gyvenimo ir veiklos sukaktis, iš anksto numatė tokių posėdžių datas. 1979 m. paminėtas Vilniaus medicinos draugijos pirmininko prof. S. Pavilionio 60-metis, jam įteiktas tais metais sukurtas pirmasis Vilniaus medicinos draugijos medalis.

Trys iškilmingi posėdžiai įvyko 1983 m. Jie buvo skirti prof. Pr. Norkūno 75-mečiui, prof. P. Čibiro 70-mečiui ir prof. Ch. Kibarskio 80-mečiui. Prof. J. Lelio 70-metis paminėtas 1984 m., S. Pa-

Du vilniečiai – Pranas Norkūnas ir Povilas Čibiras

vilonio 75-metis – 1994 m. Šie daug Lietuvos medicinai nusipelnę mokslininkai buvo išrinkti draugijos garbės nariais.

Nemažą dalį posėdžių Dalia rengė pati, žinoma, padedama valdybos narių. Medicinos draugijos kronikoje ji rašė:

1859 m. buvo minima ilgamečio Vilniaus medicinos draugijos nario gydytojo J. Kovalskio 50 metų sukaktis. Kauniečių Kovalskių šeima draugavo su Adomu Mickevičiumi, kuris irgi gyveno Kaune. Draugijos pirmininkas prof. A. F. Adamovičius, sveikindamas jubiliatą Vilniuje, sakė: „Kaip gydytojai mes vertiname tavo darbus, kaip lietuviai mes reiškiame pagarbą žmogui, kuris nuspėjo pranašiską mūsų poezijos žvaigždės – Adomo Mickevičiaus – dvasią ir priglaudė ją prie krūtinės. Dabar tu esi tikras Vilniaus ir jo šviesos, taip pat Kauno ir Adomo slėnio atstovas.

Daliai Vilniaus medicinos draugijos veikėjas Vilniaus universiteto medicinos fakulteto profesorius Adomas Ferdinandas Adamovičius (Adam Ferdynand Adamowicz, 1802–1881) labai imponavo savo humanizmu. Jis vienas pirmųjų Europoje atkreipė visuomenės dėmesį į elgesio su gyvūnais problemas. Dalia įvardija jį kaip vieną iškiliausių asmenybių Vilniaus medicinos ir veterinarijos istorijoje ir pastebi, kad veterinarijos gydytojų veikla senojoje Vilniaus medicinos draugijoje nėra tyrinėta. Veterinarijos istorijos darbus skelbęs profesorius K. J. Aleksa tik užsimena apie kelis veterinarijos dėstytojus, Vilniaus medicinos draugijos narius.

A. F. Adamovičius gimė Vilniuje 1802 m. sausio 16 d. Čia baigė gimnaziją, studijavo Vilniaus universitete. Filosofijos kandidato laipsnį gavo 1819 m., medicinos magistro – 1822 m. Tobulinosi Europos mokslo centruose: Lvove, Budapešte, Vienoje, Monake, Štutgarte, Paryžiuje, Berlyne, dėstė Medicinos-chirurgijos akademijoje Vilniuje. Svarbiausią jo praktikos kryptį veterinarijoje atspindi šie žodžiai: „Ne ligas gydyti, bet laikytis zoohigienos reikalavimų.“ Universiteto bibliotekos rankraščių skyriuje buvo surasta nemažai naujų ir įdomių faktų apie šį mokslininką.

A. F. Adamovičiaus disertacija – pirmoji veterinarijos srities universitetinė disertacija Rytų Europoje. Jis skaitė praktinės veterinarijos kursą, o medicinos studentams – ir lyginamąją patologiją. Nuo 1838 m., kai universitetas buvo uždarytas, Medicinos-chirurgijos akademijoje jis dėstė tik medicinos studentams. Vieni iš įdomiausių yra jo darbai lyginant žmonių ir gyvulių ligas. Per Medicinos draugijos posėdžius jis pademonstravo daug ligonių, draugijai pirmininkavo net 22 metus, visą laiką rūpinosi medicinos ir veterinarijos moksliniais darbais universitete ir Medicinos-chirurgijos akademijoje. Didžiąją savo veiklos dalį jis pašventė Vilniaus medicinos draugijai.

A. F. Adamovičius mirė 1881 m. gegužės 12 d. Vilniuje, palaidotas Vilniaus protestantų kapinėse, kurių vietoje stovi dabartiniai Santuokų rūmai. 1960-aisiais palaikai perkelti į senąsias Rusų ka-

pinės. Žurnale „Lietuvos veterinarija“ išspausdintas D. Triponienės ir jos dukters Lauros Jazgevičienės straipsnis „Vilniaus universiteto profesoriaus Adomo Ferdinando Adamovičiaus įnašas į Lietuvos veterinarijos mokslą ir praktiką“.

Dalia Vilniaus medicinos draugijos kronikoje rašė apie tai, kad senoji draugija nuolatos minėdavo savo narių arba amžiaus, arba gydytojo darbo „apvalias sukaktis“. Ši tradicija buvo tęsiama ir toliau. Profesinio darbo 50-mečiui paminėti į 2012 m. gruodžio 12 d. posėdį buvo pakviesti dr. Alis Baublys, garsaus mūsų mokytojo daktaro P. Baublio sūnus, įvaldęs ir ištobulinęs širdies chirurgijoje dirbtinės kraujo apytakos metodą, Lietuvos gydytojų sąjungos prezidentas, anesteziologų-reanimatologų draugijos pirmininkas, ir prof. Vytautas Triponis, išplėtęs rekonstrukcinės kraujagyslių chirurgijos metodikas, Lietuvos kraujagyslių chirurgų draugijos steigėjas, jos pirmininkas. Jubiliečiai draugijos posėdyje sekdami tradicijomis perskaitė po paskaitą.

1988–1989-ieji buvo Sąjūdžio metai, kai gydytojai vienijosi siekdami paremti tautos siekius. Draugijos posėdyje buvo svarstoma Vilniaus medikų sąjūdžio programa, išrinkti delegatai į gydytojų sąjūdžio suvažiavimą.

1988 m. gruodžio 13 d. posėdis buvo skirtas Vincui Kudirkai. Pranešėja – Vinco Kudirkos gyvenimo ir kūrybos tyrinėtoja doc. A. Vaitiekūnienė. Autorė buvo ištyrinėjusi išlikusias Varšuvoje archyvinės bylas, atskleidė nemažai nežinomų faktų: pasakojo apie V. Kudirkos gydytojavimą Šakiuose, kur jis dirbo dieną naktį teikdamas gyventojams medicininę pagalbą, apie jo sanitarinio švietimo veiklą, labai šiuolaikišką mąstymą.

1989 m. gruodžio 15 d. išplėstiniame draugijos posėdyje buvo paminėtas Lietuvos prezidentas Kazys Grinius. Pranešėja gyd. E. Makauskienė apibūdino jo asmenybę kaip labai stiprią, nepasiduodančią emocijoms, ramiai sprendžiančią sudėtingus ir svarbius valstybei uždavinius, pabrėžė jo pasiaukojimą ir atkaklumą. K. Grinius turėjęs ir labai gerą gydytojo reputaciją.

Surašytos visų draugijos posėdžių nuo 1989 m. iki 1998 m. temos. Iš jų autorė išskiria tuos, kurie susilaukė įvairių specialybių gydytojų dėmesio. Apie kai kuriuos posėdžius yra pastabų rankraščiuose.

Tai 1992 m. sausio 16 d. posėdis, kuriame prof. D. Gaidamonienė kalbėjo apie dabartinę tuberkuliozės situaciją Lietuvoje. Dalia:

Atrodo, kad buvo pateikta gana tiksli ir nerimą kelianti Lietuvos statistika. Lietuvoje per metus diagnozuojama virš 3000 aktyvios tuberkuliozės atvejų, tuo tarpu Vakarų Europos šalyse – apie tūkstantį. Lietuva priešpaskutinėje vietoje. Blogiau tik Rumunijoje. Draugija pirmą kartą apžvelgia vieną iš rimčiausių visuomenės sveikatos problemų, nors ftiziatrai dirba nepapastai sunkų ir sudėtingą darbą, kontroliuodami gydymą, šviesdami visuomenę. Aišku, beveik nieko negalima padaryti su socialiniais veiksniais. Tikėkime, kad dabar, gerėjant gyvenimui, tuberkulioze sergančių mažės. Reikia posėdžio šia tema kokiais 2005 metais.

Necilinis posėdis, vykęs 1995 m. gruodžio 12 d., buvo skirtas Vilniaus medicinos draugijos 190-ties metų sukakčiai. Pranešimus skaitė draugijos viceprezidentas prof. Pr. Šimulis („Ižanginis žodis“), doc. D. Triponienė („Svarbiausieji Vilniaus medicinos draugijos istorijos momentai“), prof. G. Česnys („Profesorai Johanas Peteris ir Jozefas Frankai ir Lietuvos medicina“), prof. J. Bruveris („Christinės ir Jozefo Frankų muzikinė veikla Vilniuje“). Pranešimai išspausdinti leidinyje „Vilniaus medicinos draugija 1805–1998“.

Didelį gydytojų susidomėjimą sukėlė 1994 m. vasario 17 d. posėdis, kuriame prof. Ch. Kibarskis perskaitė pranešimą „Medicininės prognozės problemos“, 1996 m. gruodžio 19 d. posėdžio metu prof. I. Balčiūnienės skaitytas pranešimas „Naujovės mūsų krašto stomatologijoje“, kartu su Vilniaus krašto pediatrų draugija 1998 m. gruodžio 17 d. surengtas posėdis.

Nuo 1975 m. iki 1998 m. pabaigos 20 mokslinių darbų autoriai buvo apdovanoti premijomis ir diplomais už geriausią metų mokslinį darbą, įdiegtą praktikoje. Mokslinių darbų temos ir autoriai išvardinti leidinyje „Vilniaus medicinos draugija 1805–1998“.

XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje lietuvių gydytojai draugijos nariai J. Basanavičius, A. Vileišis, S. Matulaitis, A. Domaševičius leido sanitarinio švietimo knygeles, straipsniuose rašė apie dažniausias ligas. Tokiu būdu buvo skleidžiamos medicininės žinios lietuvių kalba. Bet esama duomenų, kad tos žinios po 1920 m. sklido ne per Vilniaus medicinos draugiją.

Atgavus Vilnių, 1939 m. gruodį buvo atidarytas Vilniaus universitetas. Vilniečiai gydytojai M. Karužaitė-Horodničienė, S. Čepulis, K. Katilius, P. Čibiras, V. Baronas ir dar septyni Vilniaus lietuviai gydytojai 1940 m. gegužės 19 d. vėl atkūrė Vilniaus medicinos draugiją, nors ji taip vadintis ir negalėjo, veikė gydytojų mokslinių susirinkimų priedangoje, bet laikėsi savojo devizo.

Dalios kalba jubiliejinėje konferencijoje ir straipsnyje baigiama šiais žodžiais:

Savo 190-tąjį jubiliejų Vilniaus medicinos draugija pasitinka jau nepriklausomoje Lietuvoje, neužmirštanti savo taurių ir pažangių tradicijų, turinti nuopelnų Lietuvos medicinai, įsipareigojusi savo tautai ir valstybei, kaip pasakyta 1805 m. J. Franko sukurtos draugijos tiksluose – „Tarnauti mokslui ir gimtajam kraštui“.

Veikla ir darbai 2004–2007 m.

2004 m. lapkričio 30 d. įvyko išplėstinis Vilniaus medicinos draugijos valdybos susirinkimas, kuriame dalyvavo 13 specialiųjų medicinos draugijų pirmininkų, atstovaujančių 1500 nariams, ir draugijos prezidiumo nariai. Atviru balsavimu buvo išrinktas naujas prezidiumas: doc. Dalia Triponienė vienbalsiai išrinkta Vilniaus medicinos draugijos pirmininke, vicepirmininku tapo prof. P. Šimulis, išdininku – gyd. R. Dagilaitis, atsakingąja sekretore – dr. Ž. Bumbulienė, prezidiumo nariais – prof. A. Raugalė, gydytojai A. Janulionis ir D. Bernotienė. Valdybą sudarė visų Vilniaus specialiųjų medicinos draugijų pirmininkai.

Dalia Triponienė tapo Vilniaus medicinos draugijos pirmininke 2004 m. ir ėjo šias pareigas 10 metų. 2015 m. doc. Daliai Triponienei suteiktas Vilniaus medicinos draugijos Garbės pirmininkės vardas.

Pradėdama pirmininkės darbą D. Triponienė sakė, kad norėtų tęsti šios draugijos senąsias tradicijas. Viena iš jų – rašyti draugijos kronikas žurnalui „Medicinos teorija ir praktika“, skatinti kolegas leidinyje publikuoti kuo daugiau straipsnių apie Vilniaus ir Lietuvos medicinos istoriją – ne tik XIX a., bet ir XX a. bei vėlesnių laikotarpių (D. Triponienė 2011–2015 m. buvo šio žurnalo mokslinio redaktoriaus pavaduotoja).

Išrinkta Vilniaus medicinos draugijos pirmininke, Dalia pradėjo planuoti draugijos 200 metų jubiliejaus renginius. Jos užrašai pilni pastabų, telefonų ir adresų, be abejo, ten yra ir renginio planas su daugybe įvairių labai svarbių smulkmenų. Dalyvauti iškilmingame renginyje buvo pakviesta ir mokslininkų iš užsienio.

Apie pirmojo Vilniaus medicinos draugijos pirmininko A. Sniadeckio jaunystės metus kalbėjo prof. Zygmuntas Mackevi-

Vilniaus medicinos draugijos valdyba. 2005 m.

čius (Zygmunt Mackiewicz) iš Lenkijos Bydgoščiaus medicinos akademijos. Pranešimą apie Paryžiaus medikų mokyklos dalyvavimą Vilniaus medicinos draugijoje skaitė Paryžiaus ligoninės Hôtel Dieu praktikuojantis konsultantas, Pjero ir Marijos Kiuri universiteto (Université Pierre-et-Marie-Curie) prevencinės medicinos direktorius dr. Christianas Régnier.

Torunės (Lenkija) universiteto profesorių Zygmuntą Mackevičių su mūsų šeimą siejo sena bičiulystė. Nekilo abejonių, kad profesorius atvyks į Vilnių, jei tik leis sveikata. Jam buvo iš anksto pranešta, kad bus kviečiamas į Vilniaus medicinos draugijos jubiliejų.

Profesorius Z. Mackevičius gimė Joniškėlyje, Pasvalio r. Lietuva – jo gimtinė, todėl profesorių su Lietuva siejo labai stiprus emocinis ryšys. Tai labai gabus, atkaklus ir elegantiškas žmogus. Jis buvo Lenkijos kraujagyslių chirurgijos ir angiologijos draugijos pirmininkas, Bydgoščiaus medicinos akademijos įkūrėjas. Su juo

pradėjome bendrauti pirmiausia profesinėje srityje. Visuomet kalbėdavomės lietuviškai. Į mūsų jubiliejinę konferenciją jis atvyko su didžiausiu džiaugsmu, kaip ir visada, kai važiuodavo į Lietuvą. Bydgoščiaus mokslo draugija 2005 m. lapkričio mėnesį surengė mokslinę konferenciją, skirtą Vilniaus medicinos draugijos 200 metų sukakčiai paminėti. Dalia buvo nuvykusi į Bydgoščių ir konferencijoje lenkų kalba perskaitė pranešimą apie Vilniaus medicinos draugijos dabartį, tęsiamas tradicijas, ryšius su visuomene ir gydytojais kituose Lietuvos miestuose.

Prof. Z. Mackevičius 2015 m. birželio 15 d. buvo išrinktas Vilniaus medicinos draugijos garbės nariu. Dalia minėjo, kad „diplomas buvo paruoštas įteikti 2015 m. gruodžio mėn. Deja, profesorius mirė tų pačių metų spalio 8 d. Diplomas buvo įteiktas jo žmonai p. Hannai Mackiewicz ir dukrai p. Martowicz.“

Su Christianu Régnier susipažinome ir bendravome Paryžiuje vienos mokslinės konferencijos metu. Jis buvo Medicinos istorijos tarptautinės draugijos narys. Buvome pakviesti į svečius, apsilankėme jo bute Mare (Le Marais) kvartale kartu su gydytoju Vygantau Kazlausku, kalbančiu prancūziškai. Ch. Régnier buvo labai gerai išstudijavęs istorinius Vilniaus universiteto ryšius su Prancūzijos medicinos praktikais ir mokslininkais. Taip pat išsiaiškino, kodėl prancūzai mokslininkai taip noriai įsijungė į Vilniaus medicinos draugijos veiklą. Ch. Régnier pranešimas jubiliejinėje konferencijoje suteikė daug žinių apie Prancūzijos mediciną istorinių ir politinių įvykių kontekste. Sunku rasti literatūroje tokią glaustą, faktais pagrįstą pasakojimą apie XIX a. Paryžiaus medicinos ryšius su Vilniaus medicinos draugija. Atsimenu, kaip Dalia svarstė, kas galėtų vertėjauti Ch. Régnier pranešimo metu. Kaip visada padėjo jos nuojauta ir sugebėjimas bendrauti. Vertė Gvidas Bartkus, universiteto prancūzų kalbos ir literatūros dėstytojas. Jis buvo labai geranoriškas, kruopščiai išstudijavo tekstą ir, auditorijos nuomone, vertėjo darbą atliko labai gerai. Tačiau kritikų ir nepatenkintų pasitaiko visur. kažkas pastebėjo, kad vertėjas atrodo „ne paryžietišškai,

Dalia su prof. Z. Mackiewiczumi jubiliejinės konferencijos metu

Medicinos istorikas Christianas Régnier

o kaimiškai“. Dalia sakė, kad vertėjas atrodė lietuviškai, patiko jo kukli laikysena, labai nuoširdžiai, be įtampos skambėjęs balsas.

Pirmininkaujant D. Triponienei 2005 m. sausio mėnesį juridiškai įteisinti ir užregistruoti Vilniaus medicinos draugijos įstatai, suteiktas paramos gavėjo statusas.

Tarptautine konferencija 2005 m. gruodžio 12 d. iškilmingai pažymėta Vilniaus medicinos draugijos 200 metų sukaktis. Ta proga išleistas leidinys „Vilniaus medicinos draugija 200 – Societas Medica Vilnensis“ (redaktorė D. Triponienė).

Vilniaus universiteto bibliotekos Baltojoje salėje ir Lietuvos medicinos bibliotekoje surengtos jubiliejinės parodos, atspindėjusios turtingą draugijos praeitį. Spauldoje paskelbta straipsnių ir publikacijų apie Vilniaus medicinos draugijos jubiliejų ir žymiausių draugijos veikėjų (autoriai G. Zemlickas, D. Triponienė, L. Klimka, V. Kazakevičius, G. Česnys, N. Bulotaitė, A. Ambrozaitis, E. Broslavskis, J. Ūsaitis, Ch. Régnier, R. Babravičienė ir kiti). Vilniaus medicinos istorijos almanache publikuoti straipsniai „Vilniaus medicinos draugija – reikšmingiausias medicinos mokslo židinys Lietuvoje 1843–1919 metais“ (autorė D. Triponienė) ir „Vilniaus medicinos draugijos leidiniai 1988–2005 metais“ (autoriai P. Šimulis ir A. Rainytė).

Už ištikimybę Vilniaus medicinos tradicijoms ir jų puoselėjimą Vilniaus medicinos draugijai skirtas garbingiausias miesto apdovanojimas – Šv. Kristoforo statulėlė. Ji įteikta draugijos pirmininkei Daliai Triponienei 2005 m. gruodžio 16 d. Vilniaus rotušėje. Atsiimdama apdovanojimą ji sakė: „Tai visų laikų Vilniaus gydytojų darbų įvertinimas. Jei dabar mūsų profesinis akiratis siekia toli, tai tik todėl, kad mes sėdime ant praeities milžinų pečių.“

Dalia džiaugėsi, kad Draugija nuo pat jos atkūrimo 1976–1977 m. puoselėjo savo senąsias tradicijas – su pasiryžimu dirbti savo gimtajam kraštui ir meile jo žmonėms. Dalia priminė, kad ši mintis karšta gija driekėsi per visų Vilniuje dirbusių gydytojų protus ir širdis nuo draugijos įkūrimo, nuo Vilniaus lietuvių ligoninės

Šv. Kristoforo statulėlės įteikimo iškilmė

pradžios, nuo 1939 m. vos pradėjusių kvėpuoti Vilniaus universiteto klinikų iki dabar. Ji dėkojo kolegoms, išvardydamą daug nuo pirmininkavimo draugijai pradžios su ja kartu dirbusių žmonių – ir iš Vilniaus medicinos draugijos, ir universiteto, ir studentų mokslinės draugijos.

Dalyvauta įžymių gydytojų jubiliejų minėjimo renginiuose: prof. L. Laucevičiaus 100-mečio (2005 m. sausio 14 d.), prof. P. Šimulio 80-mečio (2006 m. sausio 19 d.), dr. Danieliaus Alseikos 125-mečio (2006 m. kovo 1 d.), prof. A. Marcinkevičiaus 85-mečio (2006 m. balandžio 5 d.), prof. Juozo Meškausko 100-mečio (2006 m. rugsėjo 14 d.), prof. A. Pronckaus 85-mečio (2007 m. birželio 1 d.).

2004 m. surengtas bendras Vilniaus medicinos ir Vilniaus chirurgų draugijų susirinkimas širdies chirurgijos pradininko Vilniuje prof. Boriso Efroso 90-osioms gimimo metinėms paminėti. Pranešimą apie chirurgą B. Efrosą parengė ir perskaitė D. Triponienė.

2005 m. organizuota konferencija „Mediko ir paciento dialogas“. 2006 m. įvyko susitikimas su kun. prof. Andriumi Narbekovu. Nagrinėti lyties keitimo etiniai medicininiai ir teisiniai aspektai. 2007 m. susirinkime aptarta skubios medicinos pagalbos būklė Vilniaus mieste, šia tema perskaityti trys pranešimai, vyko diskusijos dėl skubios pagalbos gerinimo.

2006 m. draugijos rūpesčiu Vilniuje, Didžiojoje g. 10, atidengta paminklinė lenta pirmajai universiteto chirurgijos klinikai atminti. D. Triponienės straipsnis apie šios klinikos įkūrimą buvo išspausdintas 2009 m. žurnale „Medicinos teorija ir praktika“. Pranešimą „Pirmoji Lietuvos chirurgijos klinika ir jos kūrėjai“ Dalia skaitė 2019 m. vasario 14 d. Vilniaus universitete. Šis pranešimas buvo gausiai iliustruotas.

Sukurtas naujas Vilniaus medicinos draugijos diplomats ir garbės raštas (dailininkė R. Vėliuvienė).

2007 m. balandžio 23 – gegužės 3 d. vykusioje Studentų mokslinės draugijos konferencijoje Vilniaus medicinos draugija ir žurnalas „Medicinos teorija ir praktika“ savo įsteigtais prizais apdovanojo studentus geriausių darbų autorius.

2005–2007 m. išspausdinti 6 straipsniai apie Vilniaus medicinos draugiją, 5 iš jų autorė – Dalia Triponienė.

Apie „Aukso knygą“

Vilniaus universiteto Rankraščių skyriuje, Vilniaus medicinos draugijos archyve saugoma Vilniaus medicinos draugijos narių registracijos knyga – „Aukso knyga“ (*Liber Aureus Caesareae Societatis Medicae Vilnensis*), pripažinta regioninės reikšmės dokumentinio paveldo objektu. 2007 m. Vilniaus medicinos draugijos pirmininkės D. Triponienės ir Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriaus vedėjos Nijolės Šulgienės iniciatyva ši draugijos knyga įtraukta į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionalinį registrą (registracijos nr. 17).

Ta proga leidinyje „Medicinos teorija ir praktika“ išspausdintas N. Šulgienės ir D. Triponienės straipsnis „Pasaulio atminties“ nacionaliniame registre – Vilniaus medicinos draugijos „Aukso knyga“. Dalia Triponienė rašė:

1853 m. kovo 12 d. Vilniaus medicinos draugijos posėdyje pagerbiant draugijos narius nuspręsta juos registruoti šioje knygoje. Tuomet numatyta į ją įtraukti Vilniaus medicinos draugijos steigėjus ir visus narius nuo pat įkūrimo iki naujausių laikų. Seniausios Rytų Europoje Vilniaus medicinos draugijos rankraštinė knyga yra svarbus, išliekamąją vertę turintis dokumentas, medicinos mokslo tyrinėtojų šaltinis, liudijantis 1805–1928 m. laikotarpio draugijos, tam tikru metu vienintelio mokslo centro, veiklą, plėtrą ir reikšmę. „Aukso knyga“ UNESCO sprendimu įrašyta į Nacionalinį registrą. Šis saugomas dokumentas vertinamas kaip svarbi dokumentinio paveldo dalis.

Irena Katilienė, Nijolė Šulgienė ir Dalia Triponienė buvo dviejų straipsnių apie „Aukso knygą“ ir skyriaus knygoje bendraautorės. Keletas ištraukų iš autorių publikacijų:

1853 m. kovo 12 d. Vilniaus medicinos draugijos posėdyje, pagerbiant draugijos narius, nuspręsta juos registruoti knygoje *Liber Aureus Caesareae Societatis Medicae Vilnensis*. Tuomet numatyta į šią knygą įtraukti Vilniaus medicinos draugijos steigėjus ir visus narius nuo pat įkūrimo iki naujausių laikų.

Vilniaus Medicinos draugijos „Aukso knyga“ yra didelio formato, odinė, auksiniais apvadais, metaliniais kampais ir metaliniu užtraktu. Aukso raidėmis išrašytas pavadinimas *Liber Aureus Caesareae Societatis Medicae Vilnensis*. Į knygą įrašyti visi Vilniaus medicinos draugijos nariai. Užrašyti vardai, pavardės, moksliniai laipsniai, šiek tiek autobiografinių duomenų, išrinkimo į Vilniaus medicinos draugiją data ir mirties data. „Aukso knygoje“ pirmuoju numeriu 1805 12 12 įrašytas Vilniaus universiteto patologijos ir higienos profesorius, medicinos daktaras Augustas Bekiu.

1808 m. išleistas pirmuoju medicinos periodiniu leidiniu laikomas daktaro Jozefo Franko parengtas „Acta Instituti Clinici Vilnensis“ („Imperatoriškojo Vilniaus universiteto klinikinio instituto darbų“) I tomas.

Daugelis žymių pasaulio mokslininkų tapo Vilniaus medicinos draugijos nariais ir nariais korespondentais. Įrašuose minimi skiepi nuo raupų atradėjas E. Dženeris (Jenner), Prūsijos karaliaus asmeninis gydytojas, sveikos gyvensenos teorijos kūrėjas C. Hufelandas (Huffeland), aseptikos pradininkas iš Berlyno E. Bergmanas (Bergmann), žymus prancūzų Karaliaus gvardijos chirurgas baronas D. Ž. Larė (Larrey), akušerijos profesorius iš Heidelbergo F. Naegele, baronas prof. J. N. Korvisartas (Corvisart), garsus diagnostas, anatomijos ir medicinos istorijos profesorius A. Portalis iš Paryžiaus, oftalmologijos profesorius J. Beras (Beer) iš Vienos, garsus anatomas ir chirurgas A. Skarpa (Scarpa) iš Italijos Pavijos universiteto, stetoskopo išradėjas profesorius R. T. Lenekas (Laënnec) iš Paryžiaus, garsus rusų chirurgas N. Pirogovas iš Peterburgo, chemikas D. Mendelejevas, tuberkuliozės ir choleros bacilų atradėjas R. Kochas iš Berlyno, R. Virchovas iš Vokietijos, profesorius D. G. Balkas iš Tartu universiteto, Maskvos universiteto profesoriai M. Mudrovas, N. Filatovas, T. Erismanas, profesorius G. Diupiuitrenas (Dupuytren) iš Paryžiaus,

profesorius S. Botkinas iš Peterburgo, rusų fiziologas I. Sečenovas, Paryžiaus medicinos akademijos sekretorius, žymus medicinos istorikas F. Diubua (Dubois), moderniosios farmacijos kūrėjas R. Tromsdorfas iš Erfurto, garsus biologas Bonifacas Stanislovas Jundzilas, profesoriai iš Berlyno K. F. Graeffe ir A. E. Graeffe, prof. J. F. V. Broussais iš Paryžiaus, Pajola iš Venecijos, populiarus gydytojas filantropas, Vilniaus ir Lietuvos istorijos tyrinėtojas J. Ticijus, gydytojai ir Lietuvos visuomenės bei kultūros veikėjai J. Basanavičius, S. Matulaitis ir kt.

Seniausia Rytų Europoje Vilniaus medicinos draugijos rankraštinė knyga *Liber Aureus caesareae Societatis Medicae Vilnensis* yra svarbus išliekamąją vertę turintis dokumentas, medicinos mokslo istorijos tyrinėjimų šaltinis, liudijantis 1805–1928 metų laikotarpio draugijos – tam tikru metu vienintelio medicinos mokslo centro Lietuvoje – veiklą, plėtrą ir reikšmę.

Vilniaus medicinos draugijos „Aukso knygoje“ 116 numeriu įrašytas Lietuvos patriarchas daktaras Jonas Basanavičius.

Veikla ir darbai 2008–2010 m.

2007 m. gruodžio mėn. išrinktas Vilniaus medicinos draugijos valdybos prezidiumas pareigomis pasiskirstė taip: pirmininkė – doc. Dalia Triponienė, pavaduotoja – doc. Nijolė Drazdienė, atsakingoji sekretorė – dr. Žana Bumbulienė, išdininkas – dr. Rolandas Dagilaitis, nariai: prof. Pranas Šimulis, prof. Rimantas Jankauskas, provizorė Birutė Karnickienė.

Surengtos konferencijos ir parodos įžymiems Vilniaus medicinos draugijos veikėjams pagerbti. 2008 m. vasario 1 d. vyko Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto, Vilniaus chirurgų draugijos ir Vilniaus medicinos draugijos posėdis, skirtas prof. Prano Norkūno šimtmečiui. Aplankytas profesoriaus kapas Antakalnio kapinėse, Vilniaus arkikatedroje bazilikoje laikytos Šv. Mišios. Posėdžio metu skaitytos ištraukos iš Pr. Norkūno knygos „Atsiminimai“, pristatytas profesoriui skirtas leidinys, klausytasi kolegų prisiminimų. Įteikta premija ir diplomai už geriausią 2007 metų mokslo darbą.

Bendras Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto, Vilniaus medicinos draugijos ir Visuomenės sveikatos instituto posėdis, skirtas prof. Vlado Kviklio 100-mečiui, vyko 2008 m. balandžio 9 d. Jo metu buvo skaitomi pranešimai ir ištraukos iš profesoriaus prisiminimų. Įteikta prof. Vlado Kviklio vardinė premija už geriausią higienisto mokslo darbą (premijos steigėjas – sūnus doc. Gediminas Kviklys). Vilniaus universiteto bibliotekoje atidaryta paroda „Prof. Vladiui Kvikliui – 100“.

Gruodžio 11 d. vyko Vilniaus medicinos draugijos ir Lietuvos kraujagyslių chirurgijos draugijos posėdis, skirtas moderniajai kraujagyslių chirurgijai Lietuvoje. Pranešimus skaitė Dalia Triponienė, Vytautas Triponis ir Egidijus Barkauskas. Įteikta premija už

Vilniaus medicinos draugijos valdybos prezidiumas. 2008 m.

geriausią 2008 metų mokslo darbą. Lietuvos medicinos bibliotekoje ir Vilniaus miesto klinikinėje ligoninėje 2008 m. eksponuota paroda „Moderni kraujagyslių chirurgija Lietuvoje“.

2009 m. lapkričio mėnesį organizuotas Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto, Vilniaus chirurgų draugijos ir Vilniaus medicinos draugijos posėdis, skirtas Vilniaus chirurgų brolijos (*Fraternitas Chirurgorum et Barbitonsorum Vilmensis*) 500 metų sukakčiai, Vilniaus universiteto 430 metų jubiliejui, Medicinos fakulteto 228-osioms metinėms ir Lietuvos vardo 1000-mečiui. Sveikinimo žodį tarė Vilniaus universiteto rektorius prof. B. Juodka. Perskaityta 14 pranešimų, iš jų 11 – istoriniai. Pranešėjai: R. Kondratas, D. Triponienė, A. Gradauskas, V. Sirvydis, V. Triponis, K. Strupas, K. Vitkus, M. Kocius, F. Jankevičius.

2009 m. gruodžio mėnesį vyko konferencija „Motinystės institutui 200“. Dėmesio sulaukė habil. dr. R. Janonienės pranešimas

„Vaiko paveikslas XX a. Lietuvos dailėje“. Pristatyta knyga „Moters sveikatos ir grožio enciklopedija“.

2010 m. balandžio 22 d. vyko Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto, Vilniaus medicinos, Vilniaus miesto ir krašto laboratorinės medicinos bei Lietuvos pulmonologų draugijų konferencija, skirta Roberto Kocho 100-osioms mirties metinėms. Skaityti pranešimai apie tuberkuliozės ir lėtinių plaučių ligų gydymą. Įvadinį pranešimą „Robertas Kochas – Vilniaus medicinos draugijos narys“ perskaitė Dalia Triponienė.

2010 m. lapkričio mėnesį vyko konferencija, skirta daktaro Jokūbo Šimkevičiaus nuopelnams Vilniaus medicinai, jo mokslinei, praktinei ir visuomeninei veiklai „Daktaras Jokūbas Šimkevičius Vilniaus medicinoje“. Pranešimus skaitė D. Triponienė, A. Raugalė, L. Klimka. Vilniaus universiteto Medicinos fakultete eksponuota paroda „Daktaro Jokūbo Šimkevičiaus vadovėliui „Mokslas apie vaikų ligas“ – 200 metų ir vaikų mokslo raida“.

Išleistos knygos apie įžymius Vilniaus medicinos draugijos veikėjus: „Gyvenimą paskyriau Lietuvai. Pranui Norkūnui – 100“ (sudarė D. Triponienė, 2008), „Gydytojas Vladas Kviklys. Gyvenimo apybraiža 100-mečio jubiliejui“ (parengė ir išleido Audronis, Aušra ir Gediminas Kvikliai, 2008), „Gydytojas Liubomiras Laucevičius“ (sudarė I. Liutkevičienė, 2010), „Profesorius Stasys Čepulis“ (sudarė I. Balčiūnienė, 2010).

Veikla ir darbai 2011–2014 m.

2011–2014 metais dirbęs Vilniaus medicinos draugijos valdybos prezidiumas: pirmininkė – doc. Dalia Triponienė, pavaduotoja – doc. Nijolė Drazdienė, atsakingoji sekretorė – dr. Žana Bumbulienė, išdininkas – dr. Raimondas Pliaukšta, nariai: doc. E. Broslavskis, doc. A. Gradauskas, provizorė B. Karnickienė.

2011 m. kovo 18 d. Vilniaus medicinos draugija ir Lietuvos medicinos biblioteka surengė konferenciją „Panevėžio medicinos istorija“. Jos metu pristatyta gydytojos Liudvikos Knizikevičienės knyga „Panevėžio medicinos istorija iki 1990 metų“.

Gruodžio 8 d. vyko Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto, Vilniaus medicinos draugijos ir Vilniaus chirurgų draugijos konferencija „Pūlinga chirurgija“, skirta Medicinos fakulteto 230-osioms metinėms. Doc. D. Triponienė skaitė pranešimą „Vilniaus chirurgas Ipolitas Jundzilas (1846–1898) – kovos su chirurgine infekcija novatorius“. Dalia pasirinko papasakoti apie vieną iš savo mylimiausių chirurgų, nes sakydavo, kad jis yra vienas darbščiausių ir kukliausių gydytojų. Be to, I. Jundzilas buvo pūlingos chirurgijos pradininkas Lietuvoje ir dirbo Šv. Jokūbo ligoninėje, kurioje baigę studijas pradėjo dirbti ir dauguma tuo metu praktikuusių Vilniaus chirurgų.

2011 m. organizuota konferencija, skirta prof. Algimanto Marcinkevičiaus 90-mečiui, minėtos prof. Jono Kubiliaus 90-mečio ir prof. Kazio Ambrozaičio 100-mečio sukaktys.

2012 m. organizuota konferencija „Medicinos etikos problemos. Gydytojas ir pacientas“, minėtas prof. Petro Norkūno šimtmetis, surengtas susirinkimas, skirtas Maironio 150-osioms gimimo metinėms. Susirinkimo metu įžanginį žodį tarė Dalia Triponienė. Ji pabrėžė, kad Vilniaus medicinos draugijos surinkimuose minėti

iškiliausias mūsų kultūros asmenybės tapo tradicija, citavo Vinco Mykoliaičio-Putino žodžius: „Maironis – daugiau negu poetas“ ir V. Dajutytės pastebėjimą: „Maironis yra giliausia lietuvių kultūros tema. Neužtemdyta laiko, neišardyta, neišmėtyta ir vis dar papildoma, bet neatverta ir, ko gero, neatveriamą.“

2012 m. birželio 21 d. Vilniaus universiteto Baltojoje salėje vyko Dalios Triponienės knygos „Prie Vilniaus medicinos draugijos versmės: istorijos fragmentai, įžymūs veikėjai, tradicijų tąsa, kronika“ (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012) pristatymas. Knygą vertino ir kalbėjo Vilniaus universiteto bibliotekos direktorė Irena Krivienė, Rankraščių skyriaus vedėja Nijolė Šulgienė, istorikė, habil. dr. Ingė Lukšaitė, bibliografė Elena Stasiukaitienė, prof. Irena Balčiūnienė, prof. Libertas Klimka.

Leidinio redaktorė Elena Stasiukaitienė sakė, kad „ne vieną dešimtmetį skaitome Dalios Triponienės straipsnius apie Vilniaus medicinos draugijos praeities ir dabarties veiklą, apie šių dienų renginius. Šios knygos skyriai ir 4 priedai – tai tarsi ilga kelionė draugijos istorijos vingiais, lapas po lapo skleidžiasi draugijos misija, kilni jos prasmė. Knygos, kaip ir žmonės, turi likimus. Šiai knygai palinkėjime nesibaigiančios kelionės iš rankų į rankas, žadinant istorinę atmintį ir pagarbą mediko profesijai.“

Istorikė dr. Ingė Lukšaitė sakė mananti, kad tokia knyga – neeilinis įvykis:

Ši knyga yra kultūros atminties kūrimas. Jos kai kurie tekstai turėtų patekti į mokyklos vadovėlius ir antologijas, nes tai Lietuvos istorijoje retas atvejis: turime visuomenės draugiją, susidedančią iš niekieno neverčiamų burtis žmonių ir egzistuojančią net 200 metų. Kažkas tuos žmones suburia ir išlaiko kartu. Keitėsi sąlygos, aplinkybės, finansai, vyriausybės, socialinė struktūra, o jie vis kartu. Tai ir yra bendruomenė. Ji išaugo iš VU profesūros, gydytojų, išaugo į stabilią visus jungiančią draugiją, jungtį tarp VU ir visuomenės. Šie aukščiausio intelekto žmonės ypač gerai pajuto visuomenės poreikį. Jie stebėjo, ko trūksta žmonėms ir ką gali jiems

Knygos „Prie Vilniaus medicinos draugijos versmės“ pristatymo metu

duoti. Ir susitelkė. Knyga akivaizdžiai parodo, kad kvalifikacijos siekimas dažniausiai yra susietas su bendra žmonių veikla. Vienos kartos gyvenime viskas buvo sugriauta. Atrodytų, kad draugijos nariai turėtų būti sugniuždyti, bet taip neįvyko. Jie padarė daugiau, nei žmogui įmanoma padaryti. Ši knyga – tai ir mokslo istorija. Doc. Dalia Triponienė yra gana unikalus reiškinyš. Šalia chirurginės, pedagoginės, visuomeninės veiklos, ji savo straipsniuose po truputį dėstė istoriją ir pasidarė istorikė. Būtent šioje knygoje ir jaučiamas medikės ir istorikės darbas. Nueiti į rankraštyną, surasti dokumentą ir suprantamai pakomentuoti nėra jau toks papras-

Doc. Dalia Triponienė
2015 m. išrinkta pirmąja
Vilniaus medicinos draugijos
garbės pirmininke

Pakeliui į Lietuvos Respublikos
Prezidento G. Nausėdos
inauguracijos šventę.
2019 m. liepos 12 d.

tas dalykas be tam tikro pasiruošimo ir išprusimo. Ji ne tik istorinius faktus prikėlė, bet nemažai jų ir išaiškino. Tos epochos gydytojai ir dabartiniai medicinos draugijos nariai yra plataus masto visuomenininkai, jie išsaugojo ne tik profesines vertybes, bet ir mūsų visuomenės humanistinę požiūrį į mokslą, istoriją ir kultūrą. Doc. Dalios Triponienės dėka Vilniaus medicinos draugijos veikla dabar jau deramai bus atstovaujama mūsų kultūros ir mokslo istorijoje.

2013 metais vyko tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija „Moteryų ligų profilaktikos ir gydymo aktualijos: istorinės ištakos, dabartis ir perspektyva“, skirta Akušerijos ir ginekologijos klinikos 210 metų sukakčiai, ir konferencija, skirta prof. Povilo Čibiro šimtmečiui, pristatytas Lietuvos gydytojų sąjungos leidinys „Atminties ženklai gydytojams“.

2014 m. Lietuvos medicinos bibliotekoje surengta paroda „Cemachas Šabadas – gerasis daktaras Aiskauda“, Vilniaus miesto klinikinėje ligoninėje vyko doc. Petro Baublio 100-mečio minėjimas.

Spalio 18 d. Plungės viešojoje bibliotekoje vyko mokslinė konferencija, skirta medicinos mokslų daktaro, atlikusio pirmąją planinę širdies operaciją Lietuvoje, B. Efroso 100-osioms gimimo metinėms „Dr. Borisas Efrosas ir kardiochirurgijos raida Lietuvoje“. Konferencijos metu pristatyta paroda iš Plungės viešojoje bibliotekoje saugomo dr. B. Efroso archyvo, pranešimą skaitė ir doc. dr. Dalia Triponienė.

Gruodžio mėnesį vyko jungtinė Vilniaus medicinos draugijos, Vilniaus universiteto medicinos fakulteto ir Lietuvos dermatovenerologų draugijos mokslinė-praktinė konferencija „Jonui Leliui – 100 metų“.

Apie žymius Vilniaus medicinos draugijos veikėjus ir kolegas

Daliai darė įspūdį jos tyrinėjamų senojo Vilniaus universiteto profesorių, Vilniaus gydytojų asmenybės. Ji savo mintyse lygino juos su šio šimtmečio gydytojais, ypač su tais, su kuriais bendravo klinikose. Dalia kartą pajuokavo, kad su kai kuriais XIX a. gydytojais ji sveikinosi. Nemanau, kad tai juokinga, nes mums, studentams, mūsų klinikinių dalykų dėstytojai buvo gerumo įsikūnijimas. Suprantama, kad juos galima įsivaizduoti apsirengusius frakais, apsuptus studentų, apžiūrinčius ligonius arba operuojančius. Tačiau mūsų mokytojai net ir daugeliui metų prabėgus mintyse iškyla apsirengę baltais, neretai pasiglamžiusiais chalatais. Dažniausiai prisimename jų veidus, judesius, balsą ir posakius.

Kartais artimų ir bendraminčių būrelyje pasvarstydavome, kaip per paskutinį šimtmetį pasikeitė medicina ir gydytojai. Visi matome, kad didžiulėmis gydytojų ir mokslininkų pastangomis sukurtais diagnostikos ir gydymo metodais dabar galima išgelbėti daug gyvybių ar pratęsti gyvenimą dar prieš kokią šimtmetį ar net prieš 50 metų buvusiems beviltiškiems ligoniams. Technikos tobulėjimui ir progresui nėra pabaigos. Bet svarstome ir neigiamas tokio progreso puses.

Gydytojai, galėdami greitai ir tikslai diagnozuoti pavojingas ligas, tikrai pasikeitė. Tačiau bendravimui su ligoniu dabar jie skiria daug mažiau laiko nei tie, su kuriais susidūrėme universiteto klinikose arba rajonų ligoninėse mūsų praktikų metu. Mes tai prisimename ne kaip pedagogikos valandėles, kai susirinkdavome prie ligonio lovos kartu su dėstytoju, o kasdieniniame gyvenime, jau baigę studijas ir įsitraukę į veiklą ligoninėse ar poliklinikose. Manoma, kad tokius pokyčius nulėmė labai greitas mokslo ir technologijų progresas, medicinos specializacija. Pastebima, kad

mažiau laiko skiriama pokalbiui, o daugiau – tyrimų vertinimui. Iš to dažnai daroma išvada, kad ligonis taip yra nuasmeninamas. Iš tikrųjų, idealu būtų susigrąžinti XIX–XX a. gydytojus, kurie skirdavo daug laiko anamnezei, pokalbiui su ligoniu, vadovavosi Hipokrato požiūriu, kad žmonės skiriasi ne tik savo fizinėmis, bet ir dvasios ypatybėmis, todėl ir gydymas turi būti parenkamas individualiai. Asmens savybėms įvertinti reikia skirti nemažai laiko. Ar tai įmanoma ir ar šiais laikais tai būtų naudinga sergančiam ir ieškančiam profesionalų pagalbos? Į tokį klausimą atsakyti ne taip paprasta. Technologijų dėka išgelbstima daug daugiau žmonių ir nuo invalidumo, ir nuo mirties, bet reikia būtinai pridėti – šie per pastaruosius dešimtmečius sukurti metodai turi būti taikomi laiku. Vieni sako, kad ilgesnis bendravimas gali gydytojui daugiau pasakyti apie paciento būklę, kad pastarajam būtų galima paskirti svarbų tyrimą ir daug tiksliau numatyti, koks specialistas turėtų pirmiausia jį konsultuoti. Taip būtų galima pavojingai ligai „užbėgti už akių“. Pašnekovai, pirmiausia Dalia, pastebėjo, kad ir dabartiniiais laikais labai svarbu turėti savo mylimą gydytoją, kuriuo galima pasitikėti ir jam daugiau pasipasakoti. Taip, kaip buvo XIX a. ir, tarp kitko, dar labai neseniai – mūsų studijų laikais. Kiti sako, kad profilaktinių patikrinimų programos labai veiksmingos ir galima anksti nustatyti pavojingą ligą, todėl ilgesnis bendravimas neturįs prasmės. Žinome, kad profilaktiniai patikrinimai onkologijoje yra labai svarbūs ankstyvai diagnozei nustatyti. Tik kyla klausimas, kokią dalį visuomenės tos programos apima.

Žmonės kartais pasiskundžia, kad gydytojai su jais elgiasi kaip su daiktais. Bet mūsų medicinos administratoriai sako, kad gydytojo darbas yra teikti medicinos paslaugas. Taigi medicinos pagalba žmonėms priklauso paslaugų sektoriui. Tuomet suabejoti, ar medicina dar tebėra humanitarinė žmogaus veiklos sritis? Kita vertus, mes visą laiką girdime, kad žmonės dabar kitokie, sudaiktėję, vis labiau atsiriboję vienas nuo kito. Tad gal ir gydytojai tokie? Bet ar iš tikrųjų mūsų visuomenė sudaiktėjusi, gal visa, kas yra žmogiš-

ka, neišnyko, tik pasislėpė technologijų ir informacijos triukšme? O gal tikrai pinigai išstūmė iš širdies meilę kitam žmogui? Sutikti su tuo labai sunku, nes ir dabartinais labai pragmatiškais laikais daugybę žmonių tebejaudina išgyvenimai, kuriuos jie jaučia skaitydami grožinę literatūrą, klausydamiesi muzikos, žiūrėdami kino filmus, lankydamiesi meno muziejuose. Žmonės čia atranda patys save, nes menas atspindi mūsų pačių išgyvenimus. Apie tai mes su Dalia padiskutuodavome tarpusavyje, kai perskaitydavome ne tik Vakarų Europos renesanso ar romantizmo laikotarpių knygas, bet ir šiuolaikinių rašytojų kūrinius arba prisimindami Žemaitės, Vaižganto, Ievos Simonaitytės, Vinco Mykoloaičio-Putino personažus, kurie patyrė tuos pačius, per visą istoriją žmogui būdingus jausmus – meilę, dvasinę išdavystę, troškulį padėti kitam, graužatį, jei dėl savo egoizmo nepadėjai arba nesugebėjai to padaryti, nes nežinojai, kaip. Dabar daug kalbama ir apie tai, kad medicina praranda humaniškumą. Toks įspūdis gali susidaryti, nes gydytojai labai skuba, vienam gydytojui tenka dirbti už du ar tris, jie pervargę, dirba keliuose darbuose. Tada paciento individualumas neberūpi, svarbu kuo tiksliau nustatyti diagnozę ir pradėti gydymą. Apie žmogaus depersonalizaciją medicinoje, kuri pradėjo ryškėti formuojantis siauroms specializacijoms, kalbama daugiau kaip tris dešimtmečius. Ar daug yra gydytojų, kurie, nusitaikę į vieną žmogaus kūno dalį ar organą, pamiršta, kad tas žmogus mąsto, galbūt bijo, nes nežino, kokia operacijos rizika, koks gali būti gydymo rezultatas? Tikriausiai ne. Vienodai vertinti visus ir galvoti, kad visi gydytojai dabar tampa amatininkais, panašiais į šaltkalvius, elektrikus, virėjus ir t. t., tikrai neteisinga. Ilgėdamiesi XIX–XX a. gydytojų prisiminkime, kaip skyrėsi nuo dabartinės to meto visuomenė, kokią aukštą padėtį joje užėmė gydytojai, kad jie galėjo ligoniui skirti tiek laiko, kiek reikėjo. Moralinės gydytojo nuostatos taip pat turėjo reikšmės. Beje, ir mūsų studijų laikais, ir prieš 20–30 metų laiką, kurį gydytojas poliklinikoje skirdavo pacientui, nulemdavo pastarojo sveikatos būklė ir medicininės pagalbos pobūdis. Mes, dabar

diskutuojantys šia tema, sakome: tris kartus sumažinkime pacientų skaičių šeimos gydytojui ir mes turėsime mylimą savo daktarą ar daktarę.

Dalia jau universitete, o juo labiau tapusi gydytojų bendruomenės dalimi, liko įsitikinusi, kad dauguma Lietuvos gydytojų savo gyvenimu ir darbais įrodė esą humanistai ir kad medicina išlieka humanitarinė žmogaus veiklos sritis. Aprašydama savo kolegų nuveiktus darbus daugiau nei dvidešimtyje publikuotų straipsnių, ji labiausiai pabrėžė jų pasišventimą savo profesijai, atsakomybę ir meilę sergančiam žmogui.

Dalia buvo tiesiog „įsimylėjusi“ kai kuriuos XIX a. Vilniaus universiteto medicinos, ypač chirurgijos, profesorius, todėl jiems ir paskyrė savo knygos „Prie Vilniaus medicinos draugijos versmės“ antrąją dalį, taip pat ir gana daug straipsnių mokslinėje ir populiarioje spaudoje. Dalia šiais žmonėmis žavėjosi todėl, kad jie buvo humanistai, filantropai, o jų darbo su studentais metodai ugdė gydytojus, mokančius pažvelgti į sergantį žmogų kaip į visumą, nedalijant jo į atskiras kūno dalis ir organus. Ji sakydavo, kad šiais laikais specialistai surenka daug labai svarbios informacijos apie kiekvieną organą, bet jiems ne visuomet pasiseka tarp tos daugybės duomenų surasti ryšį ir nustatyti sveikatos sutrikimo priežastis, parinkti gydymą, kad šis, „taisydamas“ vieną funkciją, nepakenktų kitai. Dalios favoritai buvo ir jos mokytojai, ir kolegės, kurių veikla ją žavėjo ir humanizmu, ir medicinos mokslo darbais.

Tai Dalios „širdies“ žmonės, apie kuriuos ji rašė savo knygoje „Prie Vilniaus medicinos draugijos versmės“, skaitė pranešimus Vilniaus medicinos draugijos posėdžiuose ir konferencijose, publikavo daug straipsnių spaudoje. Trumpi aprašymai apie juos surinkti iš rankraščių rengiant straipsnius knygoms, žurnalams „Lietuvos chirurgija“ ir „Medicinos teorija ir praktika“. Dalia buvo įsitikinusi, kad visos senosios Vilniaus medicinos draugijos įžymybės, pašventusios savo gyvenimą Vilniaus ir Lietuvos gyventojų sveikatai, galėtų ir turėtų būti pripažintos nacionalinėmis vertybėmis.

Nacionalinių vertybių rinkimų konkursui 2011 m. Dalia pasiūlė pristatyti šiuos XIX a. Vilniaus universiteto profesorius ir Vilniaus medicinos draugijos narius: Ipolitą Jundzilą, Jokūbą Šimkevičių, Julijoną Ticijų, Cemachą Šabada. Devyniolikto šimtmečio Vilniaus medicinos draugijos nariai Dalios širdį užkariavo savo aukštu išsilavinimu, atliktais mokslo darbais, pasišventimu savo profesijai, meile pacientams, dideliu darbštumu ir sumanumu gydant ligonius, labdara, ypač siekiančiam mokslo jaunimui, žmonėms, negalintiems susimokėti už gydymą.

Jokūbas Šimkevičius (1775 – 1818)

Raseiniškio J. Šimkevičiaus pasiaukojimas neturtingiems žmonėms juos gydant, šelpiant, ypatingai rūpinantis vaikų ir jaunimo lavinimu, buvo gerai žinomas, ypač Vilniaus visuomenei, o savo labdaringa veikla Utenos krašte gydytojas užsitarnavo daugybės vietinių žmonių pagarbą. J. Šimkevičius testamentu savo turta skyrė amatų mokyklai steigti, Vilniaus muzikos mokyklai remti, seniems muzikantams išlaikyti, įsteigė tris stipendijas Vilniaus universiteto studentams – vienam iš bajorų, vienam iš valstiečių ir vienam amatininko vaikui, skyrė lėšų valstiečių vaikų mokyklai. Jis uždraudė atimti iš baudžiauninkų žemę, leido jiems pasirinkti lažą arba duoklę, skyrė pinigų jų vaikams mokytis. Profesoriaus mirties metinėms paminėti 2018 m. spalio 7 d. prie paminklo Taukelių kapinėse susirinko daug Vilniaus medicinos draugijos narių ir svečių. Dalia parengė pranešimą „Jokūbas Šimkevičius – daktaras lietuvis, palikęs gilų pėdsaką Lietuvos medicinoje“. Daktaro J. Šimkevičiaus minėjimas vyko ir Daugailių Šv. Antano Paduviečio bažnyčioje.

Julijonas Ticijus (1819–1898)

Savo autobiografiją jis užrašė vienu sakiniu: „Aš mokiausi ir dirbau.“ Julijonas Ticijus buvo senųjų vilniečių numylėtinis, jam prigijo auksinės širdies filantropo vardas. Vilniuje jis daugiausia gero padarė našlaičiams ir vargšams, o didžiausią dalį jo pacientų

Vilniaus medicinos draugija, tarnaujanti Lietuvai

► SUKAKTIS. Vilniaus medicinos ir Vilniaus chirurgų draugijų iškilmingas posėdis 2009 m., minint Chirurgų brolijos 500 m. jubiliejų Vilniaus universiteto Mąžoje auloje

Vilniaus medicinos draugija įkurta 1805 m. gruodžio 12 d. Vilniaus universiteto profesorius Jozefo Franko iniciatyva jo namuose Pilies gatvėje (dabar Didžioji g. 1). Pirmuoju pirmininku išrinktas prof. Andrius Šniadeckis. 1806 m. patvirtinti draugijos įstatai. 1807 m. - diplomatas ir ženklas (pleštas dailininko Jono Rustemo).

tė pranešimą apie VRentgeno atrastus spindulius ir demonstravo rankos, kur buvo įstrigusi adata, rentgenoograma.
Pasirodžius Europoje pneumatiniams dviračių padangoms, draugijos septynių narių komisija išragino dviračių povelį žmonių sveikatai ir 1898 m. paslaubė pranešimą „Apie fizinį pratimą ir ypač dviračių itaką lauram orozanizmui“.

nės. Dar 1809 m. J.Franko iniciatyva buvo įkurtas Motinystės institutas, kuris bekl medicininę ir materialinę pagalbą namuose neturintiems ir vienišoms gimdyvėms. Motinystės institutas buvo pirmojo tokio tipo medicinos įstaiga Europoje. Daug dėmesio skirta mokyklų higienai, rūpinantis, kad mokiniai būtų paskepyti, reikalauja neleisti į klases sergančių užkrečiamosios ligomis.

noje, veninių trofinių opų šiuolaikiniai gydymo būdai, pilvo traumos, ambulatorinis kataraktos chirurgijos įdiegimas, skubi medicinos pagalba Vilniaus mieste.
Sovietmečiu draugija išlaikė tautinę dvasią. Davo rengimus susirinkimais, kuriuose kalbėta apie Joną Basanavičių, Vincį Kudirką, Kazį Grinų, apie lietuvių kilmę, visuomenės auklėjimą blaivybė.

Straipsnis dienraštyje „Respublika“ apie Vilniaus medicinos draugiją

sudarė labai neturtingi ir išmaldos prašantys. Ticijaus būdas labai artimas lietuviškam ir skiriasi nuo tų žmonių, kurie užaugo Vakarų Europos visuomenėje. J. Ticijus sakė: „Aš – pirmasis lietuvis iš Ticijų giminės.“

Ipolitas Jundzilas (1846–1898)

Šv. apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje yra I. Jundzilo paminklinė lenta su užrašu: „Jo neužmirštamų nuopelnų ir labdarybės vargingiesiems atminimui“. Labai svarbus jo *credo* – reikia gydyti žmogų, o ne jo dalis. Dalios prieraišas: „Jundzilas buvo labai darbštus, dirbo dviejose ligoninėse – Savičiaus ir Šv. Jokūbo, – atliko labai daug operacijų. Jo pavardė – aukštaitiška. Lietuvių pavardžių žodyne (sud. A. Vanagas, 1985) parašyta, kad *jundzilas* senąja lietuvių aukštaičių tarme reiškia *judrus, greitas, nenuorama*.“

Cemachas Šabadas (1865–1935)

Kartu su Antanu Vileišiu 1905 m. rėmė ir gydė revoliucinių įvykių dalyvius. Už tai gydytojai buvo suimti ir kalinti Lukiškių kalėjime. C. Šabadas teikė projektą „Kiekvienai mokyklai – po gydytoją“. Jam buvo būdingi geriausi gydytojo bruožai: meilė ligoniui, vargšams, sugebėjimas įtraukti kitus gydytojus, visuomenės veikėjus ir verslininkus atliekant draugijos darbus ir vykdant savo gydytojo misiją. Cemacho Šabado, kuris dažnai pavadinamas daktaru Aiskauda, atminimui 2007 m. buvo pastatytas paminklas.

Pranas Norkūnas (1908–1992)

Prof. Algimantas Marcinkevičius taikliai apibūdino P. Norkūną šiais žodžiais: „Profesorius Pranas Norkūnas buvo išsiugdęs žmogiškąsias vertybes: meilę žmogui, rūpestį jo likimu, užuojautą, gerumą – tą vidinę šviesą ir šilumą, kuri būtina gydytojui, teisingumą, sąžiningumą, reiklumą sau ir kitiems.“ P. Norkūnas skatino chirurgijos specializaciją, ypač kraujagyslių chirurgiją.

Salezijus Pavilionis (1919–1998)

Profesorius, Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto dekanas, fakultetui paaukojęs gražiausius savo gyvenimo metus. Jo svarbiausias rūpestis buvo kuo aukštesnė studijų kokybė ir mokslinis darbas. Jis greitai pastebėdavo gabius ir darbščius studentus, kuriems siūlydavo pasilikti dirbti universitete. Katedros ir klinikos nuolatos pasipildydavo jaunais veržliais žmonėmis, o joms vadovavo žmonės, skatinantys jaunimą ir nuolatos siekiantys progreso. Todėl klinikos palaipsniui tapo vis labiau savarankiškos ir sukūrė naujas medicinos sritis Lietuvoje. Vienoje savo kalboje prof. P. Čibiras sakė, kad „tik prof. S. Pavilionis gali tiksliai parašyti Medicinos fakulteto istoriją, nes geriausiai žino rezistenciją (be ginklų), visus fakulteto reikalus, diplomatiją ir visada teisingai įvertina situaciją.“ Prof. Ch. Kibarskis per S. Pavilionio 75-metį pasakė: „Jūs aukštai iškėlėte Medicinos fakulteto vėliavą ir už Lietuvos ribų, išugdėte daug gerų gydytojų

ir mokslininkų, kurie garsina Lietuvą, Jūsų gražiausias žmogiškas savybes mini su pagarba ir meile jūsų mokiniai.“

Dalia rašė:

Kalbėdami apie S. Pavilonį specialiųjų draugijų pirmininkai dažniausiai pabrėždavo dvi svarbiausias profesoriaus savybes – reiklumą ir žmogiškumą. Vilniaus medicinos draugijos istorijoje prof. S. Pavilonis išliks iškiliausias Prezidentas, ilgiausiai puoselėjęs draugiją, o man – nepamirštamas Mokytojas, kurio įkvėpta tęsiu Vilniaus medicinos draugijos veiklą.

Povilas Čibiras (1913–2003)

Nors apie prof. P. Čibirą Dalia yra skaičiusi pranešimų konferencijose, išspausdinusi straipsnių žurnaluose, čia pateikiu jos prisiminimus apie savo mokytoją:

Vilniaus medicinos draugija man pavedė paruošti pranešimą apie prof. Povilą Čibirą – Vilniaus medicinos draugijos idėjos palaikytoją ir puoselėtoją. Tai idėja – „Tarnauti žmonėms ir gimtajam kraštui“. Ji ir buvo prof. Čibiro gyvenimo *credo*. Profesorius Čibiras labai vertino Medicinos draugijos būdą, kai sprendžiama kokia nors tarpdisciplininė problema kartu suėjus įvairių specialybių gydytojams. Jo pranešimai draugijos posėdžiuose apie J. Basanavičių, šiuolaikines infektologijos problemas, meningokokinės infekcijos ekspres diagnostiką, apie Praną Norkūną ir kt., buvo labai kruopščiai paruošti, paremti savo ir kolegų klinicine patirtimi. Iš mūsų garbių profesorių jis bene daugiausiai pranešimų perskaitė.

Jo knygoje irgi ryškiai pastebimas jo buvimas kartu su bendruomene, su gimtine ir su savo tauta, dėl kurių likimo jis, ypač lyrikoje, sielojasi. Profesoriaus gyvenimas ir jo gydytojo veikla rodo jį buvus visą laiką ištikimą humanitarinei medicinai. Skaitant knygą ir prisimenant profesorių kaip dėstytoją, gydytoją, pašnekovą, galima pasakyti, kad jis bodėjosi technokratinio požiūrio į žmogų ir ligonį, bet visada labai džiaugėsi naujomis diagnostikos ir gydymo technologijomis, besiskinančiomis kelią Lietuvoje. Profesorius, kaip ir

kiekvienas aukštos inteligencijos žmogus, labai domėjosi istorija, ypač Vilniaus ir Vilnijos. Didžiavosi Vilniaus medicina, kurią kūrė įvairių tautybių žmonės. Svarbiausia jam buvo, ką tas ar kitas iškilus universiteto profesorius davė Lietuvos žmonėms, neskirdamas, kokiam socialiniam sluoksniui ar tautybei jie priklausė. Per savo asmeninę prizmę arba per savo išgyvenimus, išpūdžius, o ypač per savo giminės likimą prof. Čibiras leidžia mums pajusti labai iš arti Vilnijos krašto lietuvių godas, skriaudas, ypač kaimo žmonių kietą būdą, norą išlaikyti kraštą lietuvišką, pasitelkiant švietimą ir mokslą, modernišką ūkininkavimą. Labai įsimena profesoriaus perskaičytas pranešimas Vilniaus universiteto aktų salėje 1991 m. lapkričio mėn. minint Medicinos fakulteto 210 metų jubiliejų. Jis apžvelgė Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto tarpsnį nuo 1920 m. iki 1939 m. Pateikė įdomių duomenų apie pedagoginę veiklą, mokslo kryptis. Iškėlė nemažai labai aukštos erudicijos ir inteligencijos profesorių ir dėstytojų, kuriems buvo svetimas šovinizmas. Nemažai kas iš jų palaikė lietuvių studentus. Šovinizmas ir inteligencija nieko bendra neturi – tokia buvo prof. Čibiro mintis. Kaip visada profesorius čia pasirodė svarstantis, paliekantis vietos klausytojo mintims, ieškantis gėrio net ir blogyje. Iš profesoriaus Čibiro mes daug ko sužinojome Rusų kapinėse, kai jis ateidavo per Vasario 16-ąją prie J. Basanavičiaus kapo. Aprodydavo ir kitus kapus. Pasakodavo įdomių atsitikimų iš prieškario visuomenės ir politinių Vilniaus veikėjų gyvenimo. Čia vėl pasireikšdavo jo noras diskutuoti, ieškoti faktų, patvirtinančių ar paneigiančių tradicinę istorinių įvykių sampratą, buvo juntama jo nuostata, kad juoda spalva visada gali turėti ir baltos. Pavyzdžiui, charakterizuodamas maršalą Pilsudskį, jis sakė, kad reikėtų iškelti ir kai kuriuos jo nuopelnus lietuviams. Mirus maršalui, labai pablogėjo Vilnijos krašto lietuvių padėtis.

Su profesoriumi mes studentai susipažinome jau pirmame kurse. 1956 m. rugsėjo viduryje buvo organizuota viso kurso iškyla į Kariotiškes. Tai iškylai vadovavo Markulis. Čibirui labai patiko bendrauti su jaunimu ir jis mums labai patiko. Jis kartu su mumis dainavo prie laužo, buvo nekalbus, bet labai mielas, gražiai šypsojosi. Mūsų merginos buvo sužavėtos. Prie laužo nuo kitų įvairiose vietose susibūrusių pirmakursių vis ateidavo Markulis su degtinės

buteliu rankoje ir visiems siūlė išgerti, bet norinčių buvo nedaug. Gerai prisimenu, kaip Markulis pristatė Čibirą: „Čia doc. Čibiras – zaraza. Dėstys jums infekcines ligas.“ Peržiūrėjęs nuotraukas, kurias turiu namuose ir kai kurių kurso draugų archyvus, nė vienoje nuotraukoje neradome Čibiro. Visur tik Markulis. Atsimenu, kad jis stengėsi su visais nusifotografuoti.

Turiu prisipažinti, kad ne visų dėstytojų paskaitas aš stropiai lankiau. Prof. Čibiro paskaitas lankė daug studentų. Jos vyko Antakalnio g. 57. Labai gausiai buvo lankomos doc. Katiliaus, doc. Misiūros, prof. Lelio, doc. Baublio paskaitos. Prof. Čibiras skaitė gana nuobodžiai, tačiau reikėjo geriau įsiklausyti ir priprasti. Teoriją profesorius labai gražiai iliustruodavo pavyzdžiais iš savo patirties. Tai buvo savotiška ligonių demonstracija. Reikia pasakyti, kad dauguma dėstytojų klinikistų paskaitas tada skaitė būtent tokiu būdu.

Rusiškas infekcinių ligų vadovėlis, kuriuo mes tada naudojomės, buvo labai blogas ir neprilygo Čibiro paskaitoms. Jo paskaitos dažnai tapdavo diskusija, kaip geriau pasielgti su tuo ar kitu ligoniu, apie kuriuos jis papasakodavo. O profesorius nepasakodavo griežtai, kaip reikėta pasielgti. Tokiu būdu jis stengėsi ugdyti klinikinę mąstymą. Labai vertingi buvo sudėtingesnių ligonių aptarimai, kai per infekcinių ligų ciklą doc. Luneckaitė pasikviesdavo prof. Čibirą. Didžiausias dėmesys buvo skiriamas anamnezei. Ji būdavo renkama labai ilgai. Dabar šešto kurso studentai surenka anamnezę per kelias minutes ir dažniausiai apie ligonį nesužino to, ką būtinai reikia sužinoti. Čibiro anamnezę aš patyriau savo kailiu, kai susirgau nelabai aiškia infekcine liga. „Diagnozę galima būtų užrašyti taip ir taip, bet nesu tikras, kad tai teisinga diagnozė“, – pasakė jis man išsirašant.

Praejus daug metų po studijų universitete, pradedi pasiilgti tos pedagoginės aplinkos, kurią turėjome. Tuomet viskas atrodė labai paprasta, atrodė, kad kitaip ir negalėjo būti. Ligonis visada buvo dėmesio centre. Tą atmosferą ir buvo sukūrę mūsų dėstytojai, kurie mus mokė asmeniniu pavyzdžiu, o ne informacijos srautu, kuris ligonį gali paversti biologine mašinėle. Tai buvo puikus pedagogikos metodas, prie kurio stengiamasi grįžti, deja, ne visada ir ne visose

disciplinose sėkmingai. Man ir daug kam atrodė, kad infekcinės ligos turi puikius mokymo tradicijų perėmėjus.

Su profesoriumi mus suvedė dar viena studentiškos veiklos sritis – Studentų mokslinė draugija. Profesorius ilgą laiką buvo SMD mokslinis vadovas. Man kurį laiką teko būti fakulteto SMD pirmininke. Profesorius buvo labai dėmesingas studentų mokslinei veiklai. Išklausydavo studentų pranešimus, juos apibendrindavo ir vertindavo. Nors studentų mokslo darbai buvo iš įvairių sričių, bet jo erudicija leisdavo jam labai įdomiai apžvelgti ir terapinius, ir chirurginius pranešimus. Būdavo labai malonu su juo vykti į kitas TSRS aukštąsias mokyklas. Minske buvo sunerimęs, kad vilniečiai studentai per daug visur kikeną. Mat buvo keletas studentų iš vienišais metais jaunesnio kurso, kurie ir dabar tebekikena.

Profesoriaus Čibiro gyvenimas pilnas sunkių išgyvenimų, netekčių. Jo atsiminimuose labai gerai matyti, kaip griūva Lietuvos visuomenė, netekusi savo šaknų ir stiprybės – kaimo. Šis jausmas užvaldo kiekvieną, kuris pats vienaip ar kitaip susijęs su Lietuvos kaimu, pokario tragedijomis. Per jo tėvų ir šeimos likimą geriau negu iš sausų istorijos puslapių matyti, koks baisus smūgis suduotas lietuvių tautai. Jo pasekmės tik dabar visu sunkumu skverbiasi į mūsų žmonių gyvenimą. Tos knygos dvasia yra labai lietuviška. Autorius nė trupučio nelaiko savęs kankiniu, o priima viską kaip gyvenimo dialektiką. Kam buvo lemta su juo susitikti, galėjo iš jo pasimokyti atsargumo, įžvalgumo, sąžiningumo santykiuose su draugais ir blogo linkinčiais, grynumo moksle ir, svarbiausia, gydytojo profesijoje. Galų gale jo gyvenimas yra ir tam tikra didvyriškumo mokykla.

Vladas Kviklys (1908–1985)

Vilniaus medicinos draugijoje profesoriaus Vlodo Kviklio veikla prasidėjo 1945 m. Seniausias dokumentas, bylojantis apie Vilniaus medicinos draugijos atkūrimą 1945 m., yra prof. V. Kviklio pranešimas „Iš Vilniaus mokslinės medicinos draugijos veiklos“, išlikęs Sveikatos apsaugos ministerijos archyve. Tada draugijos pirmininku tapo B. Penkauskas, sekretoriumi – V. Kviklys. Jis va-

dovavo Sanitarijos ir higienos sekcijai. Sekcija vėliau buvo reorganizuota į mokslinę draugiją, kurios veiklos sričių buvo tikrai daug. V. Kviklio iniciatyva 1962 m. Medicinos fakultete atidarytas Sanitarijos ir higienos skyrius, kuris pradėjo ruošti šios srities specialistus. Vilniaus medicinos draugijoje V. Kviklys pasiūlė du kartus per metus rengti plenarinius posėdžius ir išrinkti valdybos pirmininką. Jo gyvenimo *credo* – auginti fiziškai ir dvasiškai stiprius žmones. V. Kviklys tyrinėjo vaikų, mokinių, studentų, sporto profesionalų fizinę būklę, fizinio lavinimo metodikas. Kolegos jį apibūdino kaip labai mielą, pasiruošusį visiems patarti ir padėti.

Chackelis Kibarskis (1903 – 2003)

Tai labai stiprios dvasios, valingas ir nepaprastai nuoširdus žmogus. Iš prof. Ch. Kibarskio bendravimo su pacientais galėtų ir turėtų pasimokyti kiekvienas gydytojas. Jo tėvo troboje veikė lietuviška mokykla tuo metu, kai lietuviškos mokyklos buvo draudžiamos ir persekiojamos. Jis pats buvo šioje mokykloje parengtas stoti į gimnaziją. Baigęs Marijampolės gimnaziją, dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą kaimo mokykloje. Baigęs universitetą 1938–1941 m. dirbo Kauno žydų ligoninėje terapeutu ir rentgenologu. Tobulinosi Prahoje, Ciuriche ir Vienoje. Jį labai mylėjo ir studentai, ir gydytojai, o ypač juo žavėjosi ir gerbė kardiologijos tobulinimosi kursų klausytojai. Ch. Kibarskis labai mėgo ir gerai žinojo klinikinę farmakologiją, parašė dvi knygas, labai įdomiai skaitė šios srities paskaitas. Neretai pacientai nustebdavo, kai profesorius iš jų „atimdavo“ didžiąją dalį vaistų ir palikdavo tik dviejų arba trijų pavadinimų. Tą jis galėdavo padaryti puikiai žinodamas klinikinę farmakologiją ir dėl didelės savo klinikinės patirties labai gerai suvokdamas bendrą paciento būklę. Ch. Kibarskis labai daug kam padėjo išgelbėdamas nuo nereikalingų operacijų, įvertindamas operacijos riziką ir kartais jos abejotiną veiksmingumą. Todėl profesoriaus nuomonė buvo nepaprastai svarbi bendruose konsiliumuose parenkant racionaliausią gydymo metodą. Būdamas Terapeutų draugijos pirmininkas,

prof. Ch. Kibarskis dalyvavo daugelyje Vilniaus medicinos draugijos plenarinių posėdžių.

Gražina Galkutė (1921–2005)

Tai labai mažųjų pacientų mylėta gydytoja ortopedė-traumatologė. Jos niekas neįpareigojo domėtis ir dirbti Lietuvos medicinos istorijos srityje. Tokį jausmą, kurio kitaip nepavadinsi, kaip tik patriotizmu, ji atsinešė ateidama į šį pasaulį, o laikui bėgant dar labiau sustiprino. Savo tyrinėjimų G. Galkutė ėmėsi anksčiau, nei Vilniaus medicinos draugija iš naujo pradėjo savo kelią remdamasi senuoju, pradinio statutu. Stebina gydytojos palikti kruopščiai surinkti dokumentai, kurie nebuvo tuo laiku lengvai prieinami: labai turtinga ir graži studija apie Jokūbą Šimkevičių, daug rankraščių apie Vilniaus ligonines, du straipsniai apie Vilniaus chirurgų broliją (*Fraternitas Chirurgorum Vilnensis*). Gyd. Gražina Galkutė buvo viena iš Medicinos istorijos draugijos kūrėjų.

Julija Raščiūtė-Gardžiulienė (1937–2007)

Gydytojos J. Raščiūtės-Gardžiulienės medicininės veiklos sritis – reabilitologija, refleksoterapija. Užaugusi vaizdingame Aukštaitijos kaime, globojama darbštuolių ūkininkų tėvų, kūrusių grožį savo sodyboje, ji pati ir jos brolis poetas Pranas Raščius buvo gamtos vaikai. Jiems būdinga meilė žmonėms, noras padėti kenčiantiems skausmą – ir fizinį, ir dvasinį. Jau sunkiai sirgdama, pati jausdama skausmus, gyd. J. Gardžiulienė neatsisakydavo gydyti ligonius poliklinikoje, jeigu jos pagalbos reikėdavo sergantiems bronchine astma ar sąnarių ligomis. Ji atkakliai mokėsi savo specialybės Sankt Peterburge, Charkove, Zaporozėje, Rygoje ir kitur, kai tik sužinodavo apie labai gerą specialistą ir gerą žmogų. Baigusi universitetą buvo paskirta į Šiaulių ligoninę vaikų gydytoja, vėliau – vieno iš vaikų ligų skyrių Respublikinėje vaikų ligoninėje vedėja. Dabar jau suaugę vyrai ir moterys prisimena, kaip juos vaikystėje gydė miela kaip mama gydytoja. Dirbdama Vilniuje,

J. Gardžiulienė buvo viena iš geriausių akupunktūros žinovių Lietuvoje. Jos novatoriški darbai gydant bronchinę astmą akupunktūra žinomi Lietuvoje ir už jos ribų. Vilniaus medicinos draugija ją kartu su gyd. D. Vasiliauskiene apdovanojo diplomu ir premija. Julija Gardžiulienė gimė vasario 16 d. Tos dienos vakarą būdavo malonu pabūti su Gardžiulių ir Prano Raščiaus šeima, kartais užsukdavo ir vienas kitas literatas. Visuomet užeidavo milicininkas patikrinti pasų. Gydytoja J. Gardžiulienė buvo labai gera lektorė, skaitė paskaitas iš refleksoterapijos, rengė pranešimus konferencijoms Lietuvoje, TSRS ir užsienyje.

Michael De Bakey (1908–1992)

„Turėjau laimę pažinti ir bendrauti su profesoriumi Michaeliu De Bakey“, – taip Dalia prisiminė pasaulinio garso širdies ir kraujagyslių chirurgą, kurio vardas Vilniaus universiteto širdies ir kraujagyslių chirurgijos klinikoje buvo labai dažnai minimas. Nebuvo pasaulyje nė vieno šios srities chirurgo, kuris nebūtų girdėjęs Michaelio De Bakey ir nežinotų jo darbų.

Dalia, aš ir prof. Vytautas Sirvydis dalyvavome 9 tarptautiniame M. De Bakey Širdies ir kraujagyslių chirurgijos draugijos kongrese (Congress of De Bakey International Cardiovascular Surgical Society) Frankfurte, 1992 m. birželio mėnesį. Atsitiktinumo dėka atsisėdome netoli profesoriaus prie kongreso iškilmingos vakarienės stalo. Mes visi keturi vėlavome į vakarienę, nes užtrukome muziejuje. Profesorius ir pakvietė atsisėsti su juo kartu. Tuomet buvo 84-erių, bet labai energingas, atrodė jaunai, lakstė laiptais pirmyn atgal kaip jaunuolis. Prie stalo mes ir, kiek pamenu, vengrų chirurgai, išreiškėme susižavėjimą. De Bakey mums atsakė: „Gera ilgai gyventi, bet, linkėtina, ne per ilgai.“

Dalia pasakojo:

De Bakey 1953 m. pimasis sukūrė dirbtinę arteriją iš dakrono ir ją panaudojo. Jis jau anksčiau spaudoje buvo pasakojęs, kaip par-

Su profesoriumi Michaeliu De Bakey

duotuvėje norėjęs nusipirkti nailono, bet šis jau buvęs išpirktas. Pardavėja pasiūlė pirkti naują audinį – dakroną. Parėjęs namo su žmonos siuвамąja mašina pasiuvo pirmąją dirbtinę kraujagyslę ir ją išbandė eksperimento metu. Tais pačiais metais panaudojo ją klinikoje arterijos šuntavimo operacijai. M. De Bakey (su bendraautoriais D. A. Cooley, E. S. Crawford, D. S. Morris) knyga Tarybų Sąjungoje pasirodė 1960 m. Ją nusipirkau 1961 m. lapkričio 26 d.

už 46 kap. Kokia nuostabi knyga tais laikais! Ji mus, studentus uždegė. Jo sukurtos širdies ir aortos operacijos buvo daug lėmė greitą širdies ir kraujagyslių, ypač širdies chirurgijos progresą visame pasaulyje.

Dalia 2012 metais Lietuvos chirurgų suvažiavime perskaitė pranešimą ir išspausdino straipsnį „De Bakey ir Lietuva“.

„Gere ilgai gyventi, bet lūketi, ne
me per ilgai“

 Lercapin[®]
Lercanidipinum

„Labai ilgai gyventi –
tarp pat blogai“

Dr. Bakcy

Gyvanasis planeto Marsis –
dumogęs, operavęs presi-
dentus ir Marsalms

2 mėn. Simbio ili MO-ūs
11 brizelis mirzi 2008 m.

„Sindi nigelbi knygos, vai-
niai ir darbs“, bet ne
knygalms“

Dr. Bakcy

Patikimete; Ginkno riter-
dy knygos, Maip sumausė
Sindi operavėms

 Lercapin[®]
Lercanidipinum

1953 m. M. De Bakey pirmasis sukūrė dirbtinę arteriją iš dakrono ir ją panaudojo. Pats prof. M. De Bakey pasakojo, kad ėjo į audinių parduotuvę nepatogiai jausdamasis pirkti nailono, bet jį buvo išpirkę. Audinių pardavėja pasiūlė naują audinį dakroną - neva gražiai gula. Atsisėdęs prie žmonos siuvimo mašinos apsiuvo pirmąją dirbtinę kraujagyslę.

disparimunte in portaitu blizgtoje 1953 m. atliks arterijų
1953 m. M. De Bakey knyga Sovietų sąjungoje pasirodė 1960 m., o aš ją nusipirkau 1961 m. lapkričio 25 d. už 46 kapeikas. Kokia tai buvo nuostabi knyga tiems laikams, ji mus
M. De Bakey knyga Sovietų sąjungoje pasirodė 1960 m., o aš ją nusipirkau 1961 m. lapkričio 25 d. už 46 kapeikas. Kokia tai buvo nuostabi knyga tiems laikams, ji mus

Piešiniai, aprašymai rezultatų analizė.

1953 m. M. De Bakey inovacijos kraujagyslių chirurgijoje Lietuva pasiekė 1957-1958 m. V. Sirvydis tais metais namuose pagamino keletą kraujagyslių protezų iš kaprono ir pradėjo su jais eksperimentines operacijas. A. Dirsės (1915-1993) iniciatyva dirbtinės kraujagyslės iš dakrono 1961 m. pradėtos gaminti Kaune, Maskvoje 1960 m. buvo išversta į rusų kalbą knyga „Surgery of the aorta and peripheral arteries“. Čia buvo pateikta aortos, jos visceralinių šakų, aortos lanko arterijų, aortos aneurizmų ir periferinių arterijų rekonstrukcinių operacijų su dakrono protezais technika. Ši knyga nulėmė jaunų chirurgų ir net studentų entuziazmą, ir paskatino mokytis operuoti vivariume bei pradėti aortos ir periferinių arterijų protezavimo ir šuntavimo operacijas klinikoje.

1960 m. atliko aortos koronarinį šuntavimą, 1962 m.

1966 m. pristatė dirbtinį kairįjį skilyelį, 1969 m. implantavo dirbtinę širdį.

Apie 1972 m. Universiteto širdies ir kraujagyslių chirurgams atsirado galimybė gauti De Bakey sukurtų instrumentų: spaustukų aortai, Žirklių arteriotomijai bei kraujagyslėms parparuoti. Puikūs instrumentai taip pat buvo postūmūs šios srities chirurgijoje.

1992 m. birželį Frankfurte prie Maino IX tū Congress of the M. De Bakey International Surgical Society buvo paskaitytas V. Triponio, D. Triponienės pranešimas „Revascularizing of isolated intrapopliteal arterial segments by means of autologous veins and synthetic prothesis“. Prof. M. De Bakey įvertino gerai mūsų pranešimą, & asmeninę bendravimą. Pirmasis susitikimas su prof. M. De Bakey įvyko 1971 m. Maskvoje, kongrese.

Informacija „Michael De Bakey International Society“ – kraujagyslių chirurgijos naujienos.

M. De Bakey yra pats iki savo ilgo (išgyveno 99 m.) gyvenimo pabaigos buvo novatorius, sukūręs prototipą dirbtinai kraujagyslei

našarėnė
falo
Mudrauti žilus pri reišo
mes jū musiejaus, kumins pakai donijis
M. de Bakey pavilavome Martu. Profesorius
venditiles persikelti i garbniqas mitis, o

Pabaiga

Kalbėdama apie savo darbus medicinos istorijos srityje Dalia Triponienė yra ne kartą pasakiusi, kad jos negalima ir nereikia priskirti prie mokslininkų. Jos tikslas esąs populiarinti žinias apie senojo Vilniaus universiteto mediciną, nušviesti naujųjų laikų Lietuvos medicinai pasišventusių žmonių veiklą ir, jeigu pasiseks, kai kuriuos medicinos paveldo dalykus.

Vis dėlto nemažai Dalios Triponienės darbų remiasi archyvų rankraštine medžiaga, kurią ji sugebėjo ištyrinėti, daugiausia iš Vilniaus universiteto bibliotekos ir mažiau – iš Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos fondų.

Svarbus istorikės Ingės Lukšaitės komentaras apie Dalios Triponienės rinktą medžiagą: „D. Triponienė – gana unikalus reiškinys. Šalia chirurginės, pedagoginės, visuomeninės veiklos ji savo straipsniuose po truputį dėstė istoriją ir pasidarė istorikė. Ji ne tik istorinius faktus prikėlė, bet nemažai jų ir išaiškino.“

Dalia Triponienė puikiai jautė XIX a. gydytojų humanistinę dvasią remdamasi jų atliktais darbais. Ypatingai, jos nuomone, svarbus buvo metodas gydytojus ruošti ir ugdyti prie ligonio lovos. Tai Hipokrato būdas išmokyti ir išauklėti gydytoją jausti pacientą kaip individą.

Dalia dažnai nusivildavo tyrinėdama istorines Vilniaus medicinos asmenybes, literatūroje rasdama tik sausus biografijos ir medicininės veiklos aprašymus – jokių būdo bruožų, motyvų, kodėl tie aukštos profesinės reputacijos gydytojai elgėsi būtent taip, o ne kitaip. Suprantama, ta literatūra, kuria ji rėmėsi, asmenybę apibūdindavo mažai. Dažniausiai įprasta pateikti tik mokslo žmonių gyvenimo aprašymus. Sunku išvelgti žmogaus asmenybę, jeigu domėsi tik konkrečiais jo darbais. Nuo seno priimta,

kad chirurgai vertinami pagal tai, kokias operacijas jie atlikdavo ir kiek jų padarė, kokius naujus chirurginio gydymo būdus pasiūlė ir panaudojo savo praktikoje. Žinoma, kad tai labai svarbus rodiklis. Įvertinti gydytojo ne chirurgo veiklą sunkiau, nors čia irgi svarbu nauji, veiksmingesni diagnostikos ir gydymo metodai. O jei gydytojas ar profesorius labai nedaug parašė apie savo gydymo metodus, jei jis buvo gydytojas, kuris mokėjo nustatyti diagnozę ir padėdavo ligoniams pasveikti, o jie juo pasitikėjo ir jį mylėjo? Tuomet jis galėtų būti vertinamas tik pagal žmonių minios, lydėjusios jį miesto gatvėmis į kapines, dydį? Matyt, kad ne tik pagal tai. Dalios Triponienės požiūris keitėsi jai dirbant su įvairia skaityta ir tyrinėta medžiaga. Ji vėliau sakydavo, kad nors tekstai yra „sausai“, bet juose galima surasti svarbių dalykų, liudijančių apie gydytojų, gyvenusių daugiau kaip prieš 200 metų, požiūrį į žmones, kuriems reikia padėti ir dėl fizinės, ir dėl dvasinės negalios.

Jei Dalia dabar būtų šalia, nors tikriausiai yra, man būtinai pakuždėtų pridėti vieną sakinį, pabrėžiantį jos ryšį su bibliotekomis – su Vilniaus universiteto biblioteka, ypatingai su Rankraščių skyriumi, ir Lietuvos medicinos biblioteka. Dalia mėgo užsirašyti posakius, sentencijas ar aforizmus. Čia tikėtų J. V. Gėtės posakis iš jos užrašų: „Prieš protą aš lenkiu galvą, o prieš širdį atsiklaupiu.“ Dalia prieš šių dviejų bibliotekų darbuotojus tikrai atsiklaupytų. Dabar klaupiuosi aš.

Vilniaus medicinos draugijoje Dalia dirbo pakiliai ir su įkvėpimu. Ji džiaugėsi savo veikla, su meile ir pasitikėjimu kalbėdavo apie ją supančius draugijos valdybos narius, žmones iš specialiųjų draugijų. Visiems ji buvo be galo dėkinga. Nemažai yra užrašiusi savo komentarų apie pranešimus, skaitytus konferencijose. Esama ir ilgesnių niekur nespausdintų tekstų apie savo mokytojus. Turiu pastebėti, kad neradau nė vienos neigiamos jos pastabos, visur tik žavėjimasis žmonėmis, kurie rengė pranešimus, pasisakė diskusijose. Labai gražūs jos pasisakymai apie draugijos pirmininkus, pradedant prof. Salezijumi Paviloniu ir baigiant prof. Algirdu Utkumi.

Labai pagarbiai ir su meile Dalia atsiliepdavo ir apie visus valdybos narius. Liko pilnos užrašų knygelės rėmėjų, simpatizuojančių draugijai ir jai pačiai, telefonų numerių.

Mūsų šeimos narių dvasinis ryšys su svarbiausiu gyvenimo žmogumi – žmona, mama ir močiute – amžinas, nepakeičiamas, neparduodamas ir nepavogiamas.

Dalios Triponienės publikacijos, bibliografijos rodyklės

Žurnale „Medicinos teorija ir praktika“ publikuojami medicinos istorijos straipsniai ir Vilniaus medicinos draugijos kronika. Dalia Triponienė daugelį jų pati ir parašė. Dalis kronikų buvo papildytos ir išspausdintos knygoje „Prie Vilniaus medicinos draugijos versmės“. Kronikose pateikiama faktų apie Vilniaus medicinos draugijos veiklą, atsispindi svarbūs įvykiai, pateikiami autorės komentarai ir istoriniai paaiškinimai. Jokiuose kituose draugijos dokumentuose tokios medžiagos nėra.

1988–2018 m. Dalia Triponienė išspausdino daugiau kaip 110 straipsnių apie Vilniaus medicinos draugiją.

Pagrindiniai D. Triponienės mokslo darbai: smulkiųjų kraujagyslių rekonstrukcinės operacijos; diabetu sergančiųjų arterijų rekonstrukcinės operacijos; flebologija ir medicinos istorija. Dalia Triponienė paskelbė daugiau kaip 330 mokslinių straipsnių. Jos darbai publikuoti įvairiuose leidiniuose Lietuvoje ir užsienyje.

Spausdinti Dalios Triponienės darbai surinkti keturiuose bibliografinėse rodyklėse:

Lietuvos valstybinės premijos laureatė, medicinos mokslų kandidatė Dalia Triponienė: bibliografinė rodyklė. Vilnius, 1992.

Šioje rodyklėje surinktos 1966–1991 metų publikacijos.

Docentė Dalia Triponienė: bibliografijos rodyklė. Vilnius, 1998.

Bibliografijos rodyklė parengta doc. D. Triponienės gimimo jubiliejui ir gydytojos darbo 35 metų sukakčiai. Ji apima mokslinės veiklos laikotarpį nuo 1962 iki 1998 metų. Leidinys papildoma pirmąją bibliografijos rodyklę ir apima 1962–1998 metų publikacijas.

Vilniaus universiteto docentė Dalia Triponienė: bibliografijos rodyklė. Vilnius, 2008.

Tai trečioji bibliografijos rodyklė. Joje skelbiami publikuoti mokslo darbai, straipsniai, parengtos, redaguotos ir išleistos knygos. Šioje rodyklėje suregistruoti mokslo darbai, redaguoti ir sudaryto leidiniai, mokslo populiarinimo darbai, apimantys 1962–2008 metus. Rodyklėje rasime Lietuvoje ir užsienio spaudoje publikuotus darbus.

Vilniaus universiteto docentė medicinos daktarė Dalia Triponienė: bibliografijos rodyklė: 2008–2018. Vilnius, 2018.

Per 2008–2018 metus doc. D. Triponienė sukaupė nemažai mokslo darbų, publikacijų periodinėje spaudoje, išleido dvi knygas.

Spausdino
UAB Spaustuvė „Morkūnas ir Ko“
Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas